

ACTA UNIVERSITATIS SZEGEDIENSIS
DE ATTILA JÓZSEF NOMINATAE

100

ACTA HISTORICA
TOMUS C.

SZEGED
HUNGARIA
1999

ACTA UNIVERSITATIS SZEGEDIENSIS
DE ATTILA JÓZSEF NOMINATAE

GAÁL ENDRE

A SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
ACTA HISTORICA I–C. SZÁMAINAK
TÖRTÉNETE

HUNGARIA
SZEGED
1999

ACTA UNIVERSITATIS SZEGEDIENSIS
DE ATTILA JÓZSEF NOMINATAE
ACTA HISTORICA TOMUS C.

A TÖRTÉNETI INTÉZET KIADVÁNYA

Szerkesztő bizottság:

DR. GAÁL ENDRE, DR. MAKK FERENC,
DR. MARJANUCZ LÁSZLÓ, DR. J. NAGY LÁSZLÓ,
DR. PÁNDI LAJOS, DR. TÓTH SÁNDOR LÁSZLÓ,
DR. ZIMONYI ISTVÁN

Redegerunt

DR. ENDRE GAÁL
DR. SÁNDOR LÁSZLÓ TÓTH

Szerkesztették

DR. GAÁL ENDRE
DR. TÓTH SÁNDOR LÁSZLÓ

Seriem publicationum edendam curat

DR. ENDRE GAÁL

Műszaki szerkesztő

DR. GAÁL ENDRE

Lektorálták:

DR. ANDERLE ÁDÁM, DR. A. SAJTI ENIKŐ, DR. KRISTÓ GYULA,
DR. MAKK FERENC

HU ISSN 0324–6523 Acta Universitatis Szegediensis
de Attila József nominatae

HU ISSN 0324–6965 Acta Historica

AZ ELŐZMÉNYEK

A Kolozsvárról Szegedre települt egyetem első tanévétől (1921/1922) kezdve fontosnak tartotta, hogy a fokozatosan kiépülő oktatómunka mellett a tanárok tudományos publikációi is megjelenhessenek, s ily módon az oktató- és tudományos munka elengedhetetlen kapcsolatát már akkor is képviselte. Az egyetem kiépítése, berendezése, felszerelése stb. azonban igen nagy anyagi áldozatokat követelt. Noha az állam, Szeged önkormányzata maga is sokat tett anyagilag az egyetemi munka feltételeinek megteremtéséért, arra már nem tudtak elegendő pénzt biztosítani, hogy az egyetemi kiadványokat finanszírozzák. Ezért megalakult a M. Kir. Ferencz József Tudományegyetem Barátainak Egyesülete. Eleinte elsősorban ez az egyesület, majd az 1920-as évek végétől más forrásokból, pl. a Rothermere alaphoz származó pénz is elősegítette az egyetemi tudományos dolgozatok, az Acták megjelenítését. Az egyetem nevét viselte az itt művelt, elvileg az összes tudományág részeredményeit közlétevé *Acta*-sorozat.

Az *Acta* az egyes karok főbb tudományos csoportjait összefogó *Sectiok* szerint tagolódott. Nem célunk e bonyolult rendszer ismertetése, sem az egyetem egésze régebbi és újabb kiadványainak részletezése. Utalunk azonban arra, hogy az egyes *Sectiok* Actái *Tomusokra*, azok *Fasciculusokra* oszlottak. Az anyagi lehetőségektől és a rendelkezésre álló tanulmányok számától függően előfordult, hogy több év fasciculusait összevontan publikálták. Az egyes *Tomusok* tehát igen gyakran nem évente követték egymást; több év is eltelhetett megjelenésük között.

A történettudomány nem alkotott önálló *Sectiok* 1950 előtt: a történelmi témájú dolgozatok hol egyik, hol másik társtudománnyal egyesített *Sectio Actájaként* jelentek meg, 1924-től. Eleinte az *Acta Litterarum ac Scientiarum Regiae Universitatis Franciscus Iosephinae Sectio Philologico-Historica* sorozatban találkozunk történelmi témájú dolgozattal, e sorozat *Tomus I. Fasciculus 1.* köteteként, amelyet Márki Sándor és Huszti József szerkesztett (DR. KARL MARÓT: *Der Eid als Tat* c. önálló kötete). A 60 oldalas könyvet a Szeged Városi Nyomda és Könyvkiadó Rt. állította elő, amely 1920-ban létesült, és elsősorban a korábbi Várnaynyomdát foglalta magában. A nyomda a szöveget linotype szedéssel, Romanisch I mit Kursiv betű alkalmazásával állította elő, 10 pontos fokozatból, 12 pontos (vagy másként cicerós) sortestre öntve. Ily módon a sorok között 2 pontos hézag keletkezett, amely megkönnyítette a szövegolvasást.

A *Sectio Philologico-Historica* sorozatban látott napvilágot DR. MISKOLCZY ISTVÁN Anjou Károly balkáni politikájáról szóló értekezése (1925.), HORNYÁNSZKY GYULA: Görög társadalomrajz c. monográfiája (1931.), ERDÉLYI LÁSZLÓ: Az ezeréves magyar alkotmány (1931.), HUSZTI JÓZSEF: Humanista kéziratok c. műve (1934.). E példák is igazolják, hogy az *Acta*

elsősorban a professzorok, kis mértékben magántanárok publikációs lehetőségeit szélesítette ebben az időben. A kötetek német nyelvű rezümékkel jelentek meg.

1932-től új Acta-sorozat indult, a *Sectio Geographico-Historica*, amely Buday Árpád és Kogutowicz Károly szerkesztésében látott napvilágot. Már a Tomus I.-ben, Fasciculus 1. és 2. számként BANNER JÁNOS illetve DEÉR JÓZSEF műveit olvashatjuk, tehát történettudományi írásokat. A történész professzorok személyének változásai miatt a sorozatban a társszerkesztők neve változott: 1938–1939-ben Fögel József, 1943-ban már Hermann Egyed és Tóth László szerepel. 1943-ban a földrajzi és történelmi Acta az előzőhöz hasonló sorozatcímmel, de új sorozatként, Tomus I. Fasciculus 1. jelzéssel ellátva jelent meg.

A korábbiaktól eltérően, az 1930/40-es évek fordulóján nem egyetemi alkalmazottak művei is megjelentek az Acta Geographico-Historica sorozatban. 1939-ben TONELLI SÁNDOR volt szegedi kereskedelmi és iparkamarai főtitkárnak A franciák Szegeden 1918 december – 1920 március c. helytörténeti műve (Tomus VII. Fasciculus 1.) látott napvilágot. E munka mellett TONELLI SÁNDOR egy forráspublikációval is jelentkezett: a Tomus VII. következő kötetként Sarkotić István, Bosznia-Hercegovina utolsó császári és királyi tartományfőnökének naplóját tette közzé Tisza István utolsó útja címmel. (1941.) A sorozat utolsó kötete 1943-ban jelent meg, amely szintén külső szerző műve.

Az 1944 előtt megjelent, történeti témákat közlő Acták, miként a többi egyetemi Acta is, nagyjából a mai B/5 alaknak megfelelő méretben láttak napvilágot. A szedéstükör az egyes Acta sorozatok esetében eltéréseket mutat: pl. a Sectio Philosophica 1922-ben indult füzeteiben 24 x 39 ciceró, ugyanennyi a Sectio Philologico-Historica tükörmérete is. A Tomus III.-tól azonban a tükör magassága csak 38 ciceró, a szélessége változatlan. Az 1932-ben indult Sectio Geographico-Historica 28 x 38 cicerós szedéstükörrel bír. Az 1934. évi Fasciculus 2-ben viszont 24 x 39 és fél cicerós, az 1943. évi Tomus I. Fasciculus 1-ben 20 x 38 és fél cicerós tükörméretet használ ugyanaz a nyomda.

Az egyetem a megrendelés alkalmával nem adott, nem is adhatott tipográfiai-műszaki előírásokat. Feltehető, hogy a Szeged Városi Nyomda üzemvezetője (az 1920-as években Márton Jenő) oldotta meg e feladatot, tekintettel a nyomda lehetőségeire, a megrendelő esetleges kívánságaira. Az 1950-es évekig a sorozatok műszaki előírásait országosan is általában az adott nyomdák vállalták magukra. Az egyetem az Acta-cikkek szerzőinek nem tudott honoráriumot fizetni, legföljebb különlenyomatokat adott.

A szegedi egyetemen az 1930-as években a tudományos kutatás jelentősen fellendült. Ennek egyik nemzetközi elismerése volt Szentgyörgyi Albert Nobel-díja 1937-ben. A II. világháború azonban hátrányosan hatott az oktató- és tudományos munkára is. Némely Acta-sorozat nem tudott megjelenni. Inkább csak az 1940-ig már tekintélyes múltra visszatekintő és nemzetközi elismertséggel bíró Acta Scientiarum Mathematicarum, az Acta Medica vagy az Acta Philologica és még néhány más sorozat látott napvilágot. A visszaesés tényén az sem sokat változtat, hogy éppen 1941–1944. között jelent meg Szentgyörgyi orvoscémiai intézetének Actája 1–3 kötetben.

A háború utolsó szakasza Szegeden súlyos károkkal járt. A politikai viszonyok megváltozása az oktatás és a tudományos munka irányának bizonyos változását is szükségessé tette, különösen a jogi és a bölcsészeti karokon. Elsősorban e két karon nem volt elegendő számú tanszemélyzet. Ilyen körülmények között elsősorban csak a korábban már tekintélyt szerzett

Acta-sorozatok jelenhettek meg, mint pl. az Acta Scientiarum Mathematicarum, vagy új sorozatként a jogi kar Actája 1949–1950-ben (Tomus II.), a bölcsészettudományi karon az Acta Philologica 1949-ig. Az utóbbiban publikálták 1949-ben KOLTAY-KASTNER JENŐ: Iratok a Kossuth-emigráció történetéhez 1859. c. történeti forráskiadványát. Ezek az Acták a régebbi sorozatok folytatásaként láttak napvilágot.

Az 1949–1950. évi politikai fordulat elsősorban a bölcsészeti és jogi karokon a hallgatói létszám gyors növekedéséhez és oktatói személycserékhez vezetett. Az erős centralizáció az élet minden területén érvényesült. Az egyetemek oktatómunkájának irányítására megszervezték a Felsőoktatási Minisztériumot, az egyetemi tudományos munkát pedig immár az újjászervezett Magyar Tudományos Akadémia irányította. Az Akadémia nem járult hozzá a Szegedi Tudományegyetem Actáinak megjelenéséhez, ezzel erősen korlátozta a szegedi publikációs lehetőségeket. Az Egyetemi Könyvtár 1951–1955. között mégis számos füzetet tett közzé (ajánló bibliográfiák, tájékoztató füzetek). Megjelentetésüket az tette lehetővé, hogy a könyvtár nem az egyetem költségvetéséből gazdálkodott, így a kiadás terén kedvezőbb helyzetben volt az egyetemi intézeteknél. Az Akadémia sem szőlt bele tudományos tevékenységébe.

Az 1950-es évek első felében sok tehetséges fiatal végezte el a történelem szakot, úgyszintén az utána következő évtizedekben is, akik közül szép számmal lettek a történelemtudomány számontartott művelői. A tudományos munka emelkedése a színvonalasan megírt dolgozatok révén mérhetővé lett. Fejlesztését most már a minisztérium, más állami szervek, a különböző pártszervek (karonkénti, összegyetemi, városi, megyei pártbizottságok) is szorgalmazták.

A korábbi Acta-kiadások újraindítására, az egyetemi munkatársak felgyülemlett tanulmányai helyi publikálási fórumának megteremtésére mind nagyobb igény mutatkozott. Kifejezte ezt pl. a Természettudományi Kar 1954. november 24-i tanácsulése is. Az ügy Kiss Árpád rektor átirata nyomán került a tanácskozás napirendjére. Több hozzászóló fontosnak tartotta — többek között a nemzetközi tudományos kapcsolatok biztosítása céljából — az Acták újraindítását. A dékán kérte a publikálási nehézségekkel kapcsolatos feljegyzések, javaslatok beküldését a rektorhoz azzal, hogy a rektor tegyen lépéseket, győzze meg „az illetékeseket”, vagyis a minisztériumot az egyetemi kiadványok fontosságáról. Nyilván sikerült: 1955-re már állítottak be az egyetem költségvetésébe Acták kiadására is bizonyos összeget. Ez tette döntően lehetővé, hogy az 1955-ös naptári évben ismét jelenhettek meg Acta-kiadványok.

Az Egyetemi Könyvtár 1955-től Acta Bibliothecaria sorozattal publikálta a korábban igényesebb kiadványait. A Tomus I. Fasciculus I. az egyetem dolgozóinak 1954-ben megjelent írásait sorolja fel bibliográfiailag Hencz Aurél könyvtárigazgató szerkesztésében.

Az Állam- és Jogtudományi Kar Acta Universitatis Szegediensis Sectio Politico-Juridica címen indította meg újra a kari sorozatot, amelynek Tomus I. kötetében Fasciculus 1–4. sorzámmal 4 önálló mű jelent meg 1955–1956-ban. A Tomus II. Fasciculus 1–3. kötetei 1956-ban hagyták el a nyomdát. Az 1955-ben indult sorozatok között találjuk az Acta Geographica, Acta Philologica (Nyelv és irodalom), Acta Physica et Chemica köteteit is.

A megjelent füzetek fed- és címlapjának az egyetemre utaló részében levő eltérések és magának az Acta-kiadásnak a rendje is szabályzatkészítést kívántak. Az egységesítést célzó dokumentumot a rektor 1956 január elejére elkészült tervezete alapján az Egyetemi Könyvtár

dolgozta ki. A tervezethez a karok, elsősorban azok Tudományos Bizottságai megtették az észrevételeket, javaslatokat. Ezek alapján véglegesítették a szöveget, amelyet a rektor 1956. június 12-én küldött a karok dékánjaihoz. A kísérőlevél azt is közölte, hogy az egyetem erre az évre összesen 30 000 Ft-ot tud Acta-kiadásra fordítani. Ebből az Állam és Jogtudományi Karnak 7500, a Bölcsészettudományi Karnak 9000, a Természettudományi Karnak 13 500 Ft áll rendelkezésére. Az Acta Mathematica költségeire külön fedezetet biztosított. A karok a fenti kereteket az egyes tanszékek célhitele terhére — a rektorhoz teendő bejelentés mellett — túlléphetik. A rektor kérte a dékánokat a kari Acta Szerkesztő Bizottságok mielőbbi megalakítására. A kéziratok beküldésének végső határideje 1956. október 10. A bölcsészeti kar rendelkezésére álló összeg egy kb. 8–10 iv terjedelmű Acta nyomdai költségeit fedezte.

A szabályzat szerint az egyetem tudományos sorozatot ad ki, amelyben bármely nyelven jelenhetnek meg cikkek. Ha nem magyar nyelvűek, akkor magyar nyelvű rezümét, a magyar nyelvűekhez legalább egy, világnyelven írt rezümét kell csatolni. A sorozat tudományágak szerint „Sectio”-kra tagolódik. Az egyes szekciók kötetei általában naptári évenként jelennek meg. A szekciók élén a szerkesztő áll, akit a rektori tanács véleményének meghallgatása után a rektor biz meg. Az egyes szekciók kiadási tervét a szekció szerkesztőbizottsága határozza meg és terjeszti jóváhagyás végett a rektor elé. A kiadási tervnek tartalmaznia kell a tervbe vett tanulmányokról készült lektori jelentést, gondos költségvetést, ami a nyomdaköltséget foglalja magában. A lektori jelentést a tanszékvezető köteles elkészíteni hivatalból, de meghallgathat külső szakértőket is. Igen fontos szempont, hogy a kiadványsorozat különös gonddal szolgálja a fiatal kutatók buzdítását, a tudományos utánpótlás nevelését. Ez a tétel rendkívül jelentősnek ítéltető, mert szakítva az 1920/30-as évek gyakorlatával, korlátozta, hogy a professorok kisajátítsák az egyetemi kiadványt saját publikációik számára. Elsősorban azoknak az egyetemi alkalmazottnak tette lehetővé a publikálást, akik másutt, pl. országos folyóiratokban még nehezen tudták elhelyezni közleményüket. A befutott tudósok mindig könnyebben élhetnek más publikálási lehetőségekkel.

Kimondja a szabályzat: „Tekintettel arra, hogy a tudomány művelése minden egyetemi oktató kötelessége, az Acta tiszteletdíjat nem fizet, de a megjelent tanulmányokból a szerzőt 50 különlenyomat illeti meg, ezek az egy ívet meghaladó tanulmányok esetében a szerző kívánására borítólappal láthatók el”. A nyomda technikai szempontjainak is megfelelő kéziratot a szerkesztőbizottság elnöke szignálja, a Rektori Hivatal Terv- és Pénzügyi Osztálya juttatja el a nyomdába. A továbbiakban a fedlap, a címlap, illetve az egyetlen szerző által írt füzet címlapjára vonatkozó szabályokat közli — mintákkal. Egy-egy füzet borítójának hátsó lapjára rá kell nyomtatni az illető Acta-fajta eddig megjelent számainak legfontosabb adatait. A szabályzatnak ez a változata 1960-ig volt érvényben, akkor átmenetileg módosították, majd 1965-ben újabb szabályozás történt.

AZ ACTA HISTORICA AZ 1965. ÉVI EGYETEMI ACTA-SZABÁLYZATIG

Az 1956. évi szabályzat figyelembevételével készült a Történeti Intézet első Acta-füzete 1957-ben. Már 1956 koraőszére lektoráltan rendelkezésre állt három tanulmány, az 1956 októberi események miatt azonban nem kerülhettek nyomdába. 1957 január elejétől a kari tanács már rendszeresen tartott üléseket; az oktatás január 14-én indult meg. A február 11-i kari ülés Mérei Gyula intézetigazgatót bízta meg a történeti Acta felelős szerkesztésével. A február 15-i tanácsülésen — olvasható a jegyzőkönyvben — Mérei Gyula bejelentette, hogy három tanulmány nyomdakész. A kb. összesen 5 ív terjedelmű anyag nyomdai költségeire 5000 Ft-ot kért biztosítani. Ez az összeg a karnak éppen Acta-kiadásra állt rendelkezésére. A határozat nyomán a szóbanforgó három tanulmányt, kiegészítve egy negyedikkel, beterjesztette a Rektori Hivatalhoz, amelynek pénzügyi osztálya május 22-én nyomdába adta. Október 30-án 500 példányban, B/5-ös alakban megjelent a „Történelem I.” kötete négy tanulmánnyal, mindegyik francia és orosz nyelvű rezümékkel ellátva. A fedél fehér levelezőlap kartonból készült, alaptónusa világos zöldeskék, a betűket sötétkékekkel nyomták rá. E színkombináció az első hat kötet fedelén érvényesült, a VII. kötettől világoskék tónust nyomtak alapszínként. A változás azt is kifejezte, hogy ettől kezdve a kötetek főcímeiként „Acta Historica” kifejezést alkalmaztak. A szöveg linószedéssel készült. A főszöveget 10 pontos betűből 10 pontos sortestre, a lábjegyzeteket 8 pontos betűből 8 pontos sortestre öntve, a Primus betűcsalád felhasználásával készítették. A fedél és a címlap szedéséhez Bodoni antikvát használtak. Az I. kötet szerzői az Acta szabályzat szerint biztosított 50 példány különlenyomatot megkapták. Ezek fehér borítóval ellátva, a borítót fekete betűkkel nyomtatva készültek.

A Rektori Hivatal utasítása szerint a Történeti Intézetnek is nyilvántartást kellett vezetnie arról, hogy kiknek, milyen intézményeknek küldött a kötetből (és a későbbiekből is) tiszteletpéldányt. Az Egyetemi Könyvtár is igényelt — elsősorban csere céljára — 100 példányt. Sem az I., sem a többi kötetet nem árusították. Ennek ellenére elfogytak, sokan utóbb kértek is az első, majd a további kötetekből is. Az I. kötet és a többi is szakkörökben igen jó visszhangot váltott ki. Mind a mai napig a szerkesztők határozzák meg, hogy az adott kötetből kiknek, hová küldenek példányt. A szerkesztő személye — a kötet tematikájától függően, a harmadik számtól — változó, mindig az adott Actát kiadó tanszék vezetője. Néhány esetben a téma speciális intézeti szakértője, vagy a szakcsoport vezetője a szerkesztő.

1957-ben — a karon megjelenő Acták ügyeinek intézésével — Király Józsefet, a Neveléstudományi Tanszék adjunktusát bízták meg. A kari Acta-felelős mellett azonban az Actát gondozó intézeti felelősöket is neveztek ki. A Történeti Intézet „Aktafelelőse” e sorok írója lett. Az elnevezés nem a legszerencsésebb, mert az Actákért a szerkesztők felelősek; tartalmi

és anyagi felelősségük volt és van, amint az 1956. évi Aktaszabályzat is kinyilvánítja. Az intézeti „Aktafelelősök” tennivalóit pontosan nem írták körül. A gyakorlat azt mutatta, hogy ekkoriban legfőbb teendőjük a nyomdával való kapcsolattartás volt. A feladat az 1960-as évek elejétől bővült. 1957-es évszámmal a bölcsészeti karon a Történelem c. akta mellett csupán az Acta Ethnographica et Linguistica (Néprajz és Nyelvtudomány) jelent meg, mint ez évben induló sorozat. Az 1957. február 16-i kari tanácsülés megállapította a karon működő tanszékek nevét, tekintettel arra, hogy az oktatást újra kellett szervezni. Eszerint 12 tanszék alkotja a Kart, köztük olyan szakokat képviselők, amelyeket 1949/50-ben megszüntettek. (Filozófiai, Klasszika filológiai és Ókortörténeti, Germán-Filológiai, Román-Filológiai, Régiségtudományi tanszékek). A történelmet — az Ókortörténeti Tanszéken kívül — két tanszék, az Egyetemes Történeti és a Magyar Történeti Tanszék oktatta. A kari ülés kívánatosnak tartotta, hogy mindegyik egység élére egyetemi tanári státusú vezető kerüljön. A tanszékek végleges elnevezése csak 1962-re fejlődött ki. Erre az időre jelentős személyi változások is történtek. A történeti oktatást ekkor már hivatalosan is négy tanszék végezte: Középkori Egyetemes, Középkori Magyar, Új- és Legújabbkori Egyetemes, Új- és Legújabbkori Magyar Történeti Tanszékek. Ezek az egységek valójában már 1957-ben is léteztek, 1957/58-ban pedig számottevően fejlesztették e tanszégeket. A középkori magyar történeti oktatást Karácsonyi Béla, az újkori magyar történetet Mérei Gyula, a középkori egyetemes történetet az 1958. szeptember 1-től Szegedre helyezett Wittman Tibor, az újkori egyetemes történetet Székely Lajos irányították. A felsorolt vezetők közül akkor még csak Mérei Gyula bírt egyetemi tanári címet, a többiek docensek voltak.

A kari Acták megjelenésének biztosítására, az e célra rendelkezésre álló pénzkeret elosztására a Kar 1957. október 1-jei tanácsulása kari Acta-bizottságot választott, amelynek elnöke Mérei Gyula lett, tagjai a magyar nyelvészet és néprajzi szekció képviselőiben Nyiri Antal, a magyar irodalmi és az idegen nyelvi tanszékek képviselőjeként Nacsády József, a neveléstudományi tanszék részéről Király József, a marxista tanszék részéről Kalocsai Dezső lettek. A bizottság az érvényes Acta-szabályzat értelmében jött létre.

A történeti tanszékek az oktatómunka korszerűsítése, fejlesztése, a nevelőmunka napirenden tartása mellett súlyt helyeztek a tudományos munka fejlesztésére is. 1957 decemberében a történelmi Actának már a II. kötete jelent meg, szintén Mérei Gyula szerkesztésében. Két tanulmányt tartalmaz, egy középkori témájút és egy legújabbkori gyártörténeti munkát. Itt említjük meg, hogy az első kötet négy tanulmánya közül három, a második kötet két tanulmánya közül az egyik szerzőiknek szakdolgozati témájuk volt. Mindkét kötet első helyén szereplő tanulmány kutatása már évekkel 1956 előtt indult, nem szakdolgozati célú kutatások eredményeit tartalmazza. Olyan munkatársak készítették ezeket, akik 1951 illetve 1952 óta álltak az egyetem szolgálatában. A két kötet dolgozatai — egy kivétellel — szorosan vett helytörténeti témájúak. Az egy kivétel is a regionális helytörténet kategóriájában sorolható. Mérei Gyula, akinek jelentős érdemei voltak a történeti Acták újraindításában, a szegedi egyetemhez kötődő kutatók esetében a „politikus” témákat, ezen belül a helytörténeti témákat részesítette előnyben ekkor és a későbbi években is. A helytörténet művelése a magyar történeti tanszékeken csak áttételesen járulhatott hozzá az ekkor folyó, főleg a modern egyetemi tankönyvek megírását célzó munkálatokhoz. Közvetlen haszna — a kutató szempontjából — az volt, hogy ha a helytörténetben elmélyedt, megismerhette a történeti források sokaságát, megtanulhatta a

helyi kutatási eredmények országos összefüggésekbe illesztését, az országos és helytörténet kölcsönhatását. Ha pedig az adott helység történetére, vagy annak valamely fontos mozzanatára derített fényt és a dolgozat nyilvánosságot kapott, hozzájárulhatott a településtudat, azaz a településhez kötődő öntudat erősödéséhez.

A középkori magyar történeti tudományos munkálatok vezetője, Karácsonyi Béla igyekezett a forrásokkal kapcsolatos tanulmányokra bírní a nála szakdolgozókat. Az Acta Historica Tomus III.-ként látott napvilágot 1958-ban egyik volt hallgatójának a magyar államszervezés problémáiról, István és Ajtony harcáról szóló értekezése. A magyar középkor kutatása térén ekkor kevésbé problematikus az országos témákkal foglalkozás, mert a tudománypolitika az 1950-es években az új- és legújabbkor előtérbe helyezésével a középkor kutatását visszaszorította, igyekezett eljelenítélteleníteni. A munkás- és szegényparaszt-mozgalmak történetének országos és ezt segíteni hivatott helyi kutatása elsődleges történetírói feladat volt ezekben az időkben. Az egyetemi és főiskolai szakdolgozatok is jelentős részben ebből a témakörből kerültek ki. Az 1958-ban megjelent Acta Historica Tomus IV. szintén e csoportba tartozott: a Békés megyei 1905/07. évi mezőgazdasági munkásmozgalmakat bemutató szakdolgozatából fejlesztette ki szerzője.

Az 1958. január 10-i kari tanácsülés négy történeti tanszéket ismert el: 1. Régi Magyar Történelmi (a 18. század végéig); 2. Újabb Magyar Történelmi; 3. Középkori Egyetemes Történelmi; 4. Újkori Egyetemes Történelmi. A történeti tanszékektől még 1957-ben különvált az Ókortörténeti Tanszék. A Középkori Egyetemes Történeti Tanszék megszervezésre várt, a minisztérium Wittman Tibort nevezte ki e tanszék élére. Wittman Tibor foglalkozott a hagyományos európai kora újkori történeti kérdésekkel, mint például az osztrák Habsburg hatalom 17. sz. eleji válságos éveit, a németalföldi forradalom, vagy a Benelux államok fejlődéstörténetét. Igyekezett minél jobban kihasználni az Acta-nyújtotta publikációs lehetőségeket. A fentemlített témáinak egyikét már az általa szerkesztett legelső Actában közzétette. (Acta Historica, Tomus V. 1959.) Ez az önálló mű lett a Középkori Egyetemes Történeti Tanulmányok I. kötete. Wittman Tibor óhajára került a fedlapra a „Studia mediaevalia historiae universalis I.”, csak latinul nyomtatott szöveg. A szerkesztő e füzetet — a tényleg meglévő és várhatóan bővülő nemzetközi kapcsolatokra tekintettel — 550 példányban kérte nyomtatni. Kérése megfelelt az 1958. november 22-i kari tanácsülésen elhangzottaknak: Halász Előd dékán az Acta-kiadványok bővítéséről, az erre szánt anyagi lehetőségek növeléséről szolt, mert külföldön, főleg Németországban (NSZK-ban és az NDK-ban is) nagy az érdeklődés a kari Acták iránt. A kérdést a kari Acta-bizottság vitatta meg, amely hasonlóan vélekedett. Mindenképpen helyes volt, hogy az 1956. előtti, a nemzetközi tudományos kapcsolatokat egyoldalúan keleti irányban ápoló szűkkörű szemléletet módosítani törekedtek.

Az Acta-publikálás terén a történeti tanszékek közül az Új- és Legújabbkori Egyetemes Történeti Tanszék maradt el leginkább: az Új- és Legújabbkori Egyetemes Történeti Tanulmányok I. kötete az Acta Historica Tomus IX.-ként 1961-ben jelent meg két tanulmánnyal. Az első tanulmány részben magyar történeti munka, amely az 1918–1919. évi erdélyi nemzetiségi kérdés megoldási kísérleteit ismerteti, míg a másik a tanszékvezető kritikai ismertetése egy, a nagy francia forradalomról szóló francia szerző polgári szemléletű könyvéről.

Az 1962. június 27-i kari tanácsülésen Wittman Tibor bejelentette, hogy — a már korábban is szorgalmazott nemzetközi kapcsolatok építése keretében — meghívta Louis Trenard

professzort, a lillei egyetem tanárát. Trenard Szegeden tartott előadásának bővített szövege magyar nyelven 1963-ban, az Acta Historica Tomus XIII. Középkori Egyetemes Történeti Tanulmányok IV. kötetében jelent meg. Ez volt az első, külföldi szerzőtől származó tanulmány az Acta Historica sorozatban.

A tudomány nemzetközi kapcsolatainak szélesedését a Középkori Magyar Történeti Tanszék 1962. évi Actájában is látjuk, amelyben egy hallgatói pályamunkából kifejlesztett forrástanulmány jelent meg Magyar és lengyel Imre-legendák címen (Acta Historica Tomus XI.). Miközben a történeti tanszékek Actáinak száma évről évre növekedett (egy-egy évben rendszerint két-három tanszék Actája is megjelent), más kari tanszékek is megindították sorozataikat. Az Acta-kiadásra fordítható összeg azonban egyelőre nem emelkedett, maradt még 1960-ban is az évi 30 000 Ft. Ezért az 1960. november 2-i kari tanácsülés határozata az, hogy kéri a minisztériumot az Acta-keret jelentős, legalább duplájára emelésére. A határozat azt is kimondja, hogy a dékán tegyen előterjesztést a rektorhoz az Actában megjelenő cikkek díjazására. Az 1961. március 8-i kari ülés ismételten szükségesnek tartotta a szerzők honorálását, a kari Acták részére nagyobb támogatás biztosítását. A tanácsülés felhatalmazta a dékánt, hogy a rezümék fordítási költségét a dékáni hivatal 8200 Ft-os keretéből fedezze.

A kari üléseknek a szerzői tiszteletdíjakra vonatkozó állásfoglalásai összefüggtek a valóban szélesedő nemzetközi és hazai érdeklődéssel, továbbá azzal, hogy más kiadószervek (pl. múzeumok) is fizettek honoráriumokat kiadványaik munkatársainak, de motiválhatta az is, hogy a rektor 1960 tavaszán 16/20/1960 R. sz. alatt új Acta-szabályzatot bocsátott ki. E szabályzat lényegében azonos volt a korábbival, többek között továbbra is fenntartotta a „honorárium nem jár” elvet.

Más karok részéről is elhangzott az Acta-cikkek szerzői díjazásának követelése. Egyelőre azonban hiába, az egyetem nem kapott elegendő pénzt az Actákra, még a nyomdai költségeket is nehezen tudta biztosítani. Annyi változás azonban 1960 tavaszán mégis történt, hogy az Acta-kiadás adminisztratív ügyeiből a rektor egyes részleteket átadott a füzetet megjelentetni kívánó tanszékeknek. Az „új” Acta-szabályzat mellékleteként űrlapokat is küldött: a „Nyomdai megrendelés” nyomtatott, rovatos űrlapját és a kiadási engedélyt kérő űrlapot. Ezeket kitöltve két-két példányban a nyomdára előkészített, tehát tipográfiai utasításokkal ellátott kézirattal együtt kellett visszaküldeni a rektori hivatalba. Megindult tehát az Acta-kiadás decentralizálásának folyamata. Az Actákat publikáló egyetemi egységek az 1960. évi szabályozástól kezdve maguk gondoskodtak a tipografálás biztosításáról. A Művelődésügyi Minisztériumtól a kiadvány engedélyeztetését és a nyomdai munka megrendelését egyelőre továbbra is a rektori hivatal intézte.

Az első olyan Actánk, amely az 1960-ban bevezetett űrlapok kitöltése közbejöttével került ki a nyomdából, WITTMAN TIBOR: A németalföldi forradalom rövid története, az Acta Historica Tomus VII. E mű a Studia Mediaevalia Historiae Universalis 2., Középkori Egyetemes Történeti Tanulmányok 2. kötetként jelent meg 1961-ben, 550 példányban. Az 1960-ban kiadott Acta-szabályzat szerint az Acta Historica VII–XX. Tomus-ai jelentek meg. (1961–1965.) E kötetekben helytörténeti, középkori magyar és középkori egyetemes történeti témájú önálló munkák, kisebb számban tanulmánygyűjtemények láttak napvilágot. Mindössze három kötet tartalmaz új- és legújabbkori egyetemes történeti tanulmányokat. Négy kötet középkori egyetemes történeti munkákat publikál, ugyancsak négy a középkori magyar történeti Tomusok

száma. A többi új- és legújabbkori magyar történeti témájú. WITTMAN TIBOR vietnami tanulmányútjának eredményéről a XIII. kötetben publikált tanulmányt, első spanyol nyelvű Acta-cikkét pedig 1964-ben, a XV. kötetben tette közzé.

A Középkori Magyar Történeti Tanszék Actáiban forrásértékelő, forráskritikai tanulmányok és forrásközlés jelentek meg. (Tomus XI., XII., XVI., a XVIII. kötetben pedig egy részletes studium az un. „pogányházadások” koráról.) E kötetek sorából kiemelkedik az 1964. évi megjelenési dátumú, XVI. Acta-kötet, amely jórészt forráspublikáció. Az összehasonlító filológiai elemzés módszerével publikálta KARÁCSONYI BÉLA, aki otthonos volt a tipográfiában. Ily módon maga irányította a szedő munkáját. A nyomda ezt a kötetet az újonnan beszerzett betűanyagával, New Times monószedéssel állította elő. A nagyon könnyen olvasható szedéskép a kiváló angol betűművész és tipográfus, Stanley Morison 1931-ben tervezett, a reneszánsz és klasszicista antikvák egyes vonásait ötvöző, eredetileg Times New Roman nevű, hazánkban inkább New Timesként ismert monotype gépbetű alkalmazásával készült.

1963-ban a Szegedi Tudományegyetemet József Attiláról nevezték el. A Tomus XII-től Actáinknak a fed- és címlapján a tükör élén levő felirat ezt kifejezésre juttatta: Acta Universitatis Szegediensis de Attila József nominatae. A Szegedi Nyomda az 1960-as években történt „rekonstrukciója” miatt a XIII–XIV. köteteket nem tudta fogadni, ezért a Bács-Kiskun Megyei Nyomda (Kecskemét) készítette azokat. Ez a nagy nyomda már be volt rendezve monotype szedésre. Mindkét füzetünk szövegbetűje a Serie Nr. 80 Moderne Antiqua monószedő gépbetűvel azonosítható. A füzetek borítóján és címloldalán a Bodoni antikva kövér változatát alkalmazták.

Az Acta-kiadás felélénkülése az 1960-as évek első felében az egyetem mindhárom karán megfigyelhető. A tudományos munka súlya megnövekedett, elismerése fokozódott. Míg 1956 előtt csak az Akadémia, 1956 első felétől már a felsőoktatást felügyelő minisztérium is kezdte támogatni pénzügyileg az arra érdemesnek minősített egyetemi kutatási témákat. A változás fokozatosan bontakozott ki. 1959-ben már megjelentek az un. „osztott hitelek”. Az ez évi Acta-kiadáshoz a bölcsészettudományi és a jogi kar 25–25 000 Ft-ot, a TTK 40 000 Ft-ot kapott. A minisztérium 1962. január 1-től a Tudományos Kutatások Fejlesztési Alapjából (TKFA) is biztosított a tanszéki igények szerint valamelyes összeget. Mindez az 1962. 22. sz. törvényerejű rendelet (a felsőoktatási intézményekről) nyomán fokozódott. A rendelet megkövetelte a felsőoktatási intézményekben a tudományos és az oktató-nevelő munka egységét. A Tudományos és Felsőoktatási Tanács 11/1162. sz. határozata szerint a tanszékek tudományos munkájának irányítását a felügyeleti minisztérium látja el, míg az akadémiai kutatócsoportok működését az Akadémia ellenőrzi akkor is, ha azok tanszéki keretben működnek. Az egyetemeknek éves tudományos terveket kell készíteniök, a tudományos munka színhelye a tanszék, amelynek vezetője felelős a tudományos munkáért.

Az „osztott hitel” 1961-re és 1962-re is a bölcsészeti karnak az Acta-kiadás tekintetében 55 000–55 000 Ft-ot biztosított, tehát 1959-hez képest a támogatás jelentősen nőtt, mégis kevés volt a kari Acták nyomdaköltségeire. A gazdasági főigazgató többször a hitelkeretnek a legnagyobb fokú takarékosággal történő felhasználására figyelmeztette a karokat. Hangsúlyozta, hogy kizárólag a rektori hivatalon keresztül történhet Acta-rendelés, mert csak a központi rendelés alapján befutó számlákat tudják kifizetni, legkésőbb november 15-ig. A később érkező számlák a tárgyévben már nem kiegyenlíthetők. E körülmény a nyomdai átfutási idő

meghosszabbodása miatt nehéz helyzetet teremtett. A problémán a Történeti Tanszékek úgy segítettek, hogy a nyomdától előzetes számlát kértek, amit még a november 15-i határidő előtt kiegyenlítettek. A helyzet később annyiban javult, hogy a pénzügyi osztály december 10-ig elfogadta a számlákat.

A tanszéki kutatási témák, ezen belül a TKFA által támogatott témák egyetemi jegyzékét 1965. március 8-án küldte szét a rektor. Ez volt az első ilyen összegyűjtési kimutatás, amely szerint a négy történeti tanszéken összesen 18 téma kutatása folyik, ebből TKFA támogatást 11 téma élvez. (A bölcsészeti karon összesen 74 téma futott, 49 TKFA támogatással). A TKFA hitel csak áttételesen szolgálta — azzal, hogy egyes témák kidolgozását segítette — az Acta-kiadást. Utóbbinak legfőbb fedezete az egyetemi költségvetésben volt biztosítva.

ACTÁINK AZ 1972. ÉVI FORDULÓPONTIG

Az 1965. év nevezetes dátum az egyetemi Acta fejlődésében. Elkészült és életbelépett az új Acta-szabályzat. Előzménye a Művelődésügyi Minisztérium 31.756/1963. számú leirata. Eszerint az Acta-kiadványok után szerzői, lektorálási és szerkesztői díj fizethető. Ennek megfelelően a rektor 1963. december 13-án 2020-25/1963 R. sz. alatt megküldte a karok dékánjaihoz az Acta-szabályzat átmeneti módosításáról szóló iratot azzal, hogy a megállapított díjtételek az 1963. január 1. óta megjelent valamennyi Acta-kiadványra — visszamenőleg — érvényesek. Az átmeneti szabályozás a „közeljövőben kiadásra kerülő új Acta szabályzat” kibocsátásáig érvényes. 1963. december végétől tehát megkezdték a módosító irat szerint a szerzők, lektorok, szerkesztők díjazását. A szerzői ívek mennyiségének meghatározására a rektorhelyettes külön iratban hívta fel a tanszékvezetők, rajtuk keresztül a „technikai szerkesztők”-nek nevezett munkatársak figyelmét. Az 1963. évi megjelenésű Acta Historica Tomus XII. az első olyan kötet, amelyről elszámolást készítettem (1963. december 27.)

Az átmeneti szabályzat szerint az elszámolásnak a 40 000 betűhelyet kitevő szerzői ív két tizedes jegyig megállapított terjedelmét kell figyelembe vennie. A szabályozás értelmében a szerzői díj, ha a szerző a tudományok doktora: 1000 Ft, ha kandidátusi fokozattal rendelkező docens vagy adjunktus, 800 Ft, ha tudományos fokozattal nem rendelkező docens és adjunktus 700, ha tanársegéd, 600 Ft lehet. Szakmai lektorálási díj szerzői ívenként 96 Ft, szerkesztői díj 100 Ft. A díjtételek megállapítása egy-egy Acta-kötet esetén a szerkesztő feladata. A szerzőket a dolgozatokból 15 példány különlenyomat illeti meg, ám saját költségükre ezen felül is rendelkezhetnek. Tanszékvezető a beosztottja dolgozatának lektorálásáért lektori díjat nem kaphat. Az elszámolást a rektori hivatal pénzügyi osztályához, egy támpéldány csatolásával kell beküldeni.

A rektor 1964. január első felében megküldte az új Acta-szabályzat tervét a dékánoknak, ők pedig a tanszékvezetőknek, kérve észrevételeiket. Az időben beérkezett javaslatok ellenére meglehetősen sokára, 1965. június 11-én, 36/1964-65. R. sz. alatt küldte szét a tudományos rektorhelyettes a dékánokon keresztül a tanszékvezetőknek a „Szabályzat az Acta Universitatis Szegedinensis szerkesztéséről, kiadásáról és díjazásáról” c. dokumentumot. A kísérő levél szerint e szabályzat átmeneti: a Művelődésügyi Minisztériumnak a kérdést véglegesen rendező utasítása megjelenéséig érvényes. Ilyen utasítás azonban — tudomásom szerint — nem érkezett, maradt tehát érvényben az 1965. júniusi szabályozás, ami a későbbi években legfeljebb a díjazás tekintetében módosult, a szakcsoportokká szervezett rokon tanszékek gazdasági lehetőségeinek növekedésével összhangban.

Az új szabályzat kiküszöbölte az 1956. és az 1960. évi szabályozások leggyengébb pontját: szerény, inkább csak jelképes összeggel, de honorálja a szerzők, lektorok, szerkesztők, fordítók munkáját. Eltérően az 1963. decemberi ideiglenes rendezéstől, nem tesz különbséget tudományos fokozat, egyetemi rang stb. vonatkozásában a szerzők között: mindegyik szerzőre egységesen ívenként 800 Ft szerzői díjat állapít meg. Tudományos jellegű könyvismertetésért, tudományos magyarázó jegyzetekért 500, lábjegyzetért, bibliográfiákért szintén 500 Ft a díjazás, azzal a megszorítással, hogy külső vagy külföldi állampolgárságú szerzők szerzői díjat nem kaphatnak. Az egyetemi alkalmazott szerzőknél azt követeli, hogy az Actában publikált műveket 4 éven belül másutt nem közölhetik. (Már az 1956-os szabályzatban is volt erre utalás, de ott csak 2 hónapos várakozási időt írtak elő. Ugyanennyit mond ki az 1960. évi szabályozás is.)

A lektorálási díj ívenként 96 Ft, a nyelvi lektorálás 300, a fordítási díj 500 Ft, a szerkesztői díj 100 Ft szerzői ívenként. Az utóbbinak az elosztásáról a szerkesztő bizottság tagjai között a szerkesztő bizottság elnöke dönt. A történeti tanszékek vezetői, akik együttesen alkották Actáink szerkesztőbizottságát, a szerkesztői díjat teljes egészében átengedték e sorok szerzőjének mint műszaki szerkesztőnek.

A szabályzat szerint tartalmi kivonat a tanulmányokhoz legfeljebb 2 nyelven jelenhet meg. Az idegen nyelvű tanulmányokhoz kívánatos magyar nyelvű rezümé csatolása. A nyomdakész kéziratokat a szerkesztők a rektori hivatalba küldik, az gondoskodik a Kiadói Főigazgatóság engedélyének megszerzéséről, majd a kézirat nyomdába juttatásáról. Az elszámolásokat is a rektori hivatalba kell eljuttatni az elkészült Acta egy példányának csatolásával. Ha az adott évben a nyomda már nem tudott kész Actát gyártani, legalább a tördelt lenyomat (tehát a második korrektúra) egy példányát kellett csatolni.

A szerzők szempontjából a szabályozás lényeges pontja, hogy 100 példány különlenyomatot rendelhetnek, de költsések önköltségi áron megtéríteni. A szabályzat ezúttal is kimondja, hogy az Acta kiadványok könyvtári forgalomba nem kerülnek, felhasználásuk a tudományos kapcsolatok bővítése, illetve ápolása érdekében csere, ajándékozás stb. útján történik.

A történeti tanszékeken minden esetben elsősorban a szerkesztő jelölte ki, hogy a már korábban felfektetett Acta-nyilvántartásban szereplő személyek, intézmények közül kik, melyek, hány példányt kapnak. Természetesen újabb személyeket, intézményeket is írhatott be a nyilvántartásba. Ugyanez vonatkozott az egyes kötetek munkatársaira is.

A szabályzat szerint az Actára fordítható forintkereteket a rektor osztja fel évenként a karok között. Karonként Acta-bizottságot kell választani, amelynek elnöke a kar Tudományos Bizottságának elnöke, tagjai pedig a szekciók szerkesztőbizottságának elnökei, valamint a kari Tudományos Bizottság publikáció-felelőse. Ez a szerv tesz javaslatot a dékánnak a kar rendelkezésére bocsátott Acta-keret szekciók szerinti felosztására. A szekciók szerkesztő bizottságot alakítanak. Ebbe értelemszerűen a tanszékvezetők tartoznak. A kiadvány színvonaláért a szerkesztő bizottság elnöke a felelős.

A fenti formális tételeken kívül sokkal lényegesebb, hogy a szabályzat biztosít az Egyetemi Könyvtár részére később meghatározandó számú példányt, a Kulturális Kapcsolatok Intézete számára 20 példányt, a Művelődésügyi Minisztérium számára 10 példányt. E példányokat szintén a rektori hivatalba kell beküldeni. Kiegészítésként jelezzük, hogy az Egyetemi Könyvtár az Acta Historicából 100, majd 130 példányra tartott igényt cserekapcsolatok céljából. Igen nagy számított ez a kontingens, mert az 1960-as években általában 300–400

példányt nyomattunk egy-egy füzetből. Kivételek a Középkori Egyetemes Történeti Tanulmányok sorozat kötetei; rendszerint 550 példányban jelentek meg.

Az ismertett Acta-szabályzat már az 1965. év második felében érvényben volt. Egyik fontos vonása az Acta-ügy már említett, decentralizálás irányába történt elmozdítása. Így pl. nem a rektor, hanem a dékán hagyja jóvá a kar rendelkezésére álló Acta-keret felosztását és nem a rektori hivatal, hanem a kari Acta-bizottság ellenőrzi az Acták felhasználását. A szekciók számára biztosított tipográfiai előkészítés később kiegészült azzal, hogy a szekciók közvetlenül szerezték meg a Kiadói Főigazgatóság engedélyét és maguk rendelték meg a nyomdai munkát is. Ma már bajos volna ennek pontos dátumát megállapítani, a rendelkezésemre álló adatok szerint az 1970-es évek első felétől már a fentiek szerint mentek az Acta-ügyek.

1966-ban — mintegy az új Acta-szabályzat kiegészítéseként — a rektor részletes tájékoztatót adott ki a kéziratok nyomdai előkészítéséről. A kísérő levél szerint azért kellett kiadni e szabályozást, mert a nyomda „gyakran” visszaküldi a kéziratokat, vagy felárat számol fel a nem megfelelő előkészítés miatt. Azonban az Acta Historica kéziratait sohasem küldte vissza a nyomda, felárat sem számolt fel hiányos kéziratelőkészítés címén.

Az 1960-as évek közepére az egyetem vezetői előtt is kezdett világossá válni, hogy az egyes szekciókon belül az Acták megjelentetésében az egyetem mint kiadó mellett a szerzőkön kívül az adott szerkesztő és a műszaki szerkesztő a főszereplő. E felismerést bizonyítja a József Attila Tudományegyetem által először 1966-ra, majd bővítve később ismét megjelentetett, az egyetemet világnyelveken bemutató képes füzet, amely az Acta Universitatis Szegediensis c. kiadványsorozatról szólva az egyes szekciók szerkesztői mellett a „technikai szerkesztők” nevét is felsorolja, noha nem mindegyik szekciónál.

A Szegedi Nyomda Actáink szövegének előállításában a Tomus XXI-től, tehát 1967-től gyakrabban alkalmazta a New Times monószedést. A XXIV. kötet azért is újszerű az Acta-sorozatban, mert a szerkesztő kívánságára a fedlapon — a spanyol nemzeti színre utalva — bordó vörös színnel nyomattuk, rajta a betűk fekete színűek. Ez a színkombináció önmagában is kifejezésre juttatta, de a 2. oldalon tétélesen is megfogalmazást nyert, hogy az Acta Historicán belül új sorozat indult, a Studia Latinoamericana. (Latin-amerikai tanulmányok). A sorozatszerkesztő Wittman Tibor volt. A Tomus XXIV. tehát e sorozat 1. füzet, amely WITTMAN TIBOR két spanyol nyelvű tanulmányát foglalja magában, 1967-ben jelent meg. A tanulmányokat magyar nyelvű rezümék zárják. E sorozatban a Tomus C-ig összesen 15 füzet jelent meg: Wittman Tibor 1972. évi halála után Gyimesi Sándor, majd Anderle Ádám szerkesztésében. E tanszék gondozásában természetesen tovább élt a Studia mediaevalia historiae universalis, Középkori egyetemes történeti tanulmányok sorozat, amelyből összesen 13 kötet jelent meg az Acta Historica Tomus C.-on belül. A 415 példányban megjelent XXIV. kötet a spanyol nyelvterületen megérdemelt sikert aratott. Előmozdította a tanszék, közvetve az egyetem nemzetközi kapcsolatainak további szélesedését. A sorozat akkori közvetlen napi politikai tartalmú jelentősége nyilvánvaló.

Az 1965. év az újkori magyar történeti Acták tekintetében is hozott változást: a munkásmozgalomtörténeti kutatásokon belül országosan is elhanyagolt téma, egy szakszervezettörténeti tanulmány jelent meg. Ez Szeged munkásmozgalmának 1904 előtti szakaszából a szakmai szervezkedés, a gazdasági sztrájkmozgalmak, a szervezetek kezdeti kulturális, segélyezési és egyéb, a párttörténetírásban országosan is mellőzött kérdéseket vizsgálja. A következő szá-

mokban ez folytatódott 1905/1906-ra (Tomus XXIII., 1966.), majd az 1907–1914 közötti időszakra nézve is (Tomus XXV., 1967.) A jelentős országos elismerésre és a sok megkeresésre tekintettel az Egyetemi Könyvtár a Tomus XXIII.-at saját költségén újra nyomatta. A későbbiekben szakszervezettörténeti dokumentum publikációk jelentek meg a Tomus XLII. és Tomus L-ben. (1972. ill. 1974.) Mindezeket e sorok írója készítette.

Jelentős középkori tanulmányok láttak napvilágot az Acta Historica különböző, 1965. utáni kötetekben. Még Karácsonyi Béla szerkesztésében KRISTÓ GYULA két önálló munkát tett közzé (Tomus XVIII. és XXI., 1965. illetve 1966.) A szerkesztő még 1967-ben nyomdába adott, de csak 1969-ben megjelent művében publikálta (Tomus XXVI.) összehasonlító forrásclemező munkáját latin nyelven (BÉLA KARÁCSONYI: Chronica Hungaro-Polonica Pars I. Textus cum varietate lectionum.). A rendkívül bonyolult szöveghez a jelzések egy részét a New Times betű matematikai jeleiből állították össze, Karácsonyi Béla személyesen adott utasításai szerint.

Az Acta Historica Tomus XXVI. közli először a kimutatást a sorozat eddig megjelent kötetéről. Megadja a szerzők nevét, tanulmányuk címét magyar nyelven és a rezüméjük nyelvénck megfelelő címet, a tanulmány kezdő és záró oldalszámát. Szedése Garamond betűtípussal készült. A kimutatást egyelőre a borító hátsó lapjának belső és külső oldalára nyomtatták, sötétkék betűkkel.

A XXIX. kötet, amely 1968-ban jelent meg, SZÁNTÓ IMRE első publikációja az Acta Historica sorozatban. Ő 1967-ben vette át a Középkori Magyar Történeti Tanszék vezetését és nyugdíjba vonulásáig az Actában is számos írását tette közzé.

1968-ban az Új- és Legújabbkori Magyar Történeti Tanszéknek is jelent meg Actá-ja, a sorozat XXX. füzeteként. Két tanulmányt közöl, első helyen MÉREI GYULA tanszékvezető írását. Mérei Gyula mindössze két írással szerepel az Acta Historica sorozatban. Publikálási lehetőségei ugyanis széleskörűek voltak, írásait országos folyóiratokban könnyen el tudta helyezni. Könyvírási megbízásokat is bírt. E sorok szerzőjének tanulmánya is szerepelt a XXX. kötetben.

A Kiadói Főigazgatóság megszervezése, az igényes lektori jelentések elvárása abba az irányba hatott, hogy a tanszékvezetők Actáik kéziratait, lehetőleg külső szakemberekkel nézessék meg. A felkért lektorokat hosszasan lehetne sorolni. A teljesség igénye nélkül csak példaként említeném Szádeczky-Kardoss Samu, Sinkovics István, Szendrey István, Kerekes György, Szabad György és Diószegi István neveit. A felkért lektorok valamennyien lelkiismeretes, hasznos, az adott kézirat színvonalát javító jelentéseket adtak. Egyes Actáknál továbbra is fennmaradt az a gyakorlat, hogy csak a tanszékvezető lektorált.

A Kiadói Főigazgatóság engedélyének megszerzése sajátos problémát is vetett fel. Megtörtént, hogy egy, Wittman Tibor által szerkesztett kötet kézírata elkallódott Budapesten, a rektori hivatal nem kapta vissza. Wittman Tibor, 1964–1967. között oktatási rektorhelyettesként kieszközölte, hogy az Acta Historica esetében az engedélyt a lektori jelentésre és rövid tartalmi kivonatra is megadja a Kiadói Főigazgatóság. Ettől kezdve az eredeti kéziratokat már nem küldtük fel a Főigazgatósághoz.

TANSZÉKEINK ACTÁI AZ 1970–1980-AS ÉVEKBEN

Az 1960-as évek végén a Szegedi Nyomda új, a korábnál jóval több rovatot tartalmazó megrendelő lapot vezetett be. Kitöltése már jelentős műszaki ismereteket kívánt. Talán ez is ösztönözhetette a rektori hivatalt az Acta-ügy fokozatos decentralizálására. A Kiadói Főigazgatóság engedélyének megszerzését, a kézirat nyomdába adását fokozatosan rábízta a tanszékekre, csak az elszámolást, a kifizetésre utasítást tartotta kézben. Az elszámolásokat továbbra is a rektori hivatal pénzügyi osztályához kellett beküldeni, mellékelve az elkészült Acta egy példányát. A rektori hivatalban az Acta-ügyet Kemenes Béláné főelőadó intézte.

Az Acta Historica történetében némiképp fordulópontot jelent az 1972-ben megjelent Tomus XL. Ettől kezdve szerepel minden számon a 2. oldal alján az „Articles appearing in this journal are abstracted and indexed in *Historical Abstracts* and *America: History and Life*” mondat. [„E periodikában megjelenő cikkekről tartalmi kivonatot és mutatót közöl a *Historical Abstracts* és az *America: History and Life*” (c. folyóirat)]. Alkalmam volt felfigyelni erre a lehetőségre, megláttam, hogy a közleményeink lényege ezen az úton bele kerülhet a szaktudomány világát átfogó vérkeringésébe. Megragadva az alkalmat, az úrlapot kitöltöttem és visszaküldtem a kaliforniai bibliográfiai központba (ABC-Clio, Santa Barbara). Vállaltuk e két bibliográfiai folyóirat kiadásának azt a kívánságát, hogy a kiadványunkra nyomtassuk rá az idézett angol nyelvű mondatot és mindegyik megjelenő Acta Historica számból 2 példányt eljuttatunk Kaliforniába. A szerkesztő tanszékvezetők mindezzel egyetértettek. 1972 óta rendszeresen küldtük a példányokat a Bibliographical Centre-be. A *Historical Abstracts* valóban közölte a recenzíók alapján készített tartalmi kivonatokot.

A Tomus XL.-et amiatt is kiemelhetőnek vélem, mert e kötetel tért rá a Szegedi Nyomda az Acta Historica szedésében most már következetesen a monotype szedés mód alkalmazására. A korábban használt Primus soröntést teljesen kiszorította az Actánkból.

A Tomus XL.-be került először az eddig megjelent kötetekben található művek címét felsoroló 2 levél. A kimutatás a legutóbbi kötetek borítóján már igénybevette a 2-3-4. oldalt is. Az I–XL. kötetekben megjelent művek mennyisége azonban már olyan jelentős volt, hogy mutatójuk nem fért rá a borító három oldalára. Ezért 2 levélnyi külön lapra került, amely nincs befűzve a kötetbe. Az ily módon behelyezett levelek csak a Tomus XLII.-ig (1972.) találhatóak meg. A szakcsoport elnöksége akkor úgy döntött, hogy e kimutatás minden tizedik számban helyezendő el. A Tomus L., azaz a jubileumi, 50. kiadvány 1974-ben látott napvilágot. Ebben a tartalommutató után kapott helyet. A kimutatást nonpareille fokozatú New Times betűvel szedtettem, petit sorfestre öntve. A kis fokozatú betű ellenére — a két pontos sorköz folytán — a nyomtat könnyen olvasható. Az egyes füzetekben található tanulmányok felsorolása a fenti

módon is 3 és fél nyomtatott oldalt tesz ki. Ez után a LX., LXX., LXXX., XC. és a C. kötetekbe került be a bibliográfia. E mutatók korrektúráit, a fedlap, a címlap, a 2. oldal, a tartalommutató, az impresszum korrektúráit is mindig saját magam csináltam.

A Tomus XL. négy tanulmányt tartalmaz a középkori magyar történelem köréből. Szántó Imre szerkesztésében három középkorkutató munkája mellett a szerkesztő írását is magában foglalja, összesen 104 oldal + 2 levél terjedelemben. Az első három helyen levő tanulmányt francia és orosz, a negyedik tanulmányt német és orosz nyelvű, terjedelmes rezümék kísérik. A Középkori Magyar Történelmi Tanszéken az 1960/70-es évek fordulóján intenzívebbé vált a tudományos munka. Ennek eredménye az Acta Historica Tomus XLIV. és XLVIII. kötetekben jelent meg. KRISTÓ GYULA, MAKK FERENC és SZEGFÜ LÁSZLÓ: Adatok „korai” helyneveink ismeretéhez című munkájukat két részletben publikálták (1973 illetve 1974-ben). Mindkét kötet térképmelléklettel ellátott. Az összegyűjtött helyneveket a szerzők megfelelő csoportosításban közölték. A térképmellékletek (4 hajtással) a borító belső lapján szalaggal rögzítve található. Mindkét kötetet Kristó Gyula szerkesztette. E kötetek szakkörökben keresetté váltak már az 1970-es években. Erre való tekintettel mindkét kötetből utánnomás készült 1977-ben. A reprint kiadás költségét a rektori hivatal biztosította.

Az Acta Historica XLV., XLVII. és XLIX. kötetekben (1973., 1974.) két, a kutatói, történetírói munkát akkor kezdő szerző mutatkozott be, HEGYI ANDRÁS (két önálló kötettel) és RÁKOS ISTVÁN. A XLVI. kötet volt az utolsó, amelyen Wittman Tibor neve szerkesztőként szerepel, de itt már gyászkeretben. Az általa elindított Latin-amerikai tanulmányok 6. kötetét valójában már egykori tanítványa, Anderle Ádám rendezte sajtó alá. (1973.)

Az Új- és Legújabbkori Magyar Történelmi Tanszék Acta-kiadványai az 1960-as évek második felében és az 1970-es évek első felében nem nagy számúak. A Tomus XXXIII. 1969-ben jelent meg. N. E. ZASZTENKER SZOVJET professzor írását közli a mai neoproudhonizmusról, a Tomus XXXVII.-ben (1971.) a tanszékvezető, MÉREI GYULA a strukturalizmusról, a strukturalista elemzés és marxizmus viszonyáról írt nagy terjedelmű munkát. Mindkét említett tanulmány a polgári történetírás elvi-módszertani kritikája. Hazai és külföldi forrásokból merített, új adatokat tárt fel SOÓS KATALIN a nyugat-magyarországi kormánybizottság megszervezéséről szóló, a Tomus XXXIII.-ban megjelent írásában. A Tomus XLII. és a Tomus L. Szeged szakszervezettörténetének fontosabb dokumentumait közli 1904 végéig. A dokumentumokat kísérő jegyzetek szinte mindegyike egy-egy kis tanulmány a dokumentumokban olvasható leírások összefüggéseinek részletes feltárásával. Különösen a Tomus L., az 50., tehát jubileumi kötet igen gazdag; 52 dokumentumot, köztük 5 behajtott mellékletet közöl (1974.). Tipográfiai tervezése és a nyomdai munka is imponáló. Az ünnepiességet fokozza a cellkarton borító, amelyen egymásra tett babérágakból álló körzetbe foglalva az 50. szám szerepel. A kötet 108 oldal, több mint 9 (A/5) iv terjedelmű.

A szegedi egyetem kiadásában megjelent Acták köre az 1970-es évek elejére jelentősen megnőtt az 1945 előtti időszakhoz képest. Az 1971-évi, a JATE-t ismertető képes kiadvány szerint az Acta-sorozatok száma 20, ebből a központi tanszékek 3, a Központi Könyvtár 1, az Állam- és Jogtudományi Kar 1, a Bölcsészettudományi Kar 7, a Természettudományi Kar 6, a kibernetikai laboratórium és az Acta Iuvenum is 1-1 Acta-sorozatot ad ki. A kimutatás — miként az 1965. évi — feltünteteti a szerkesztő bizottságok tagjainak nevét és — ha nem is minden esetben — a műszaki szerkesztő nevét. Erre az időre az Acta Historica, különösen a középkori

egyetemes történeti és a Latin-amerikai tanulmányok jelentős nemzetközi megbecsüléssel is bírtak, a magyar történeti Actákat főleg hazai szakkörökben tartották számon. Elősegítette ezt az is, hogy az 1960-as évek végétől a Kultura könyvkereskedelmi vállalat külföldön terjesztette, 1968-ban kiadott tájékoztatója szerint egy Acta-kötetet 3 USA dollárt kért. Az egyetemi Acta sorozatok száma 1989-ig 29-re növekedett.

A Tomus XLVI. után a korábbinál gyakrabban jelentek meg a Latin-amerikai tanulmányok kötetei: 1975-től 1992-ig VII–XV. sorszám alatt 9 kötet látott napvilágot. Közülük az egyik igen jelentős a Tomus LXXVII., 1983-ban megjelent, 184 oldalas Wittman Tibor emlékkönyv, amelyet kollégái, tanítványai előadásából állított össze Anderle Ádám. Ezek az előadások Wittman Tibor születésének 60. évfordulója alkalmából rendezett tudományos ülészakon hangzottak el. A kötetben a szerkesztői előszón kívül 12 előadás és két, hallgatói szakdolgozat-részlet található. A változatos tartalmú kötet anyagát szövegszerkesztő gépen szedte az Országos Oktatástechnikai Központ veszprémi üzeme, amelynek sokszorosítójában gyarló kivitelezéssel készült a kiadvány. Nemzetközi viszhangját tekintve megemlítjük Wittman Tibor külföldi barátainak tanulmányait tartalmazó emlékkötetet (Tomus LXXIX., 1985).

Az 1980-as évek elején már erősen éreztették hatásukat az Actánk kiadásánál a pénzügyi problémák. A történeti tanszékcsoporthoz ekkor már jóideje saját költségvetéssel dolgozott. A szűkös keret nem futotta ilyen nagy terjedelmű (16 íves) kötetnek a Szegedi Nyomdában történő előállítását.

A Latin-amerikai tanulmányoknak több olyan kötete is van 1975–1994. között, amelyik egy-egy szerző önálló műve: az LII. ANDERLE ÁDÁM, az LVI. VARGA ILONA, a XCIV. EÖRDÖGH ISTVÁN kötete. A latin-amerikai magyar emigráció kutatását Varga Ilona kezdte meg; első ilyen tárgyú tanulmányai az Acta Historicában jelentek meg. Wittman Tibor bolíviai tanulmányait 1975-ben egy kötetben kiadták La Pazban.

Az 1970-es évek végén azonban a pénzügyek még nem voltak olyan nyomasztók, mint az 1980-as években. Ennek folytán a Latin-amerikai tanulmányok X., egyben az Acta Historica LXIII. kötete igen elegáns nyomdai kivitelezéssel készült. A Békéscsaba központú nagy nyomdaipari vállalat gyulai üzemében, a Dürer-nyomdában 1978-ban, Plantin betűtípusból szedték.

A kötet szerkesztője Gyimesi Sándor, aki 1973-tól 1982-ig vezette a Középkori Egyetemes Történeti Tanszékot. Ebben a minőségben a Latin-amerikai tanulmányok köteteit is szerkesztette. Távozása után Anderle Ádám lett a tanszékvezető 1992-ig, majd 1993-tól Zimonyi István. A tanszék Actáin az ő neveikkel találkozunk szerkesztőként.

A Középkori Magyar Történeti Tanszék már korábban, Karácsonyi Béla vezetése alatt is — mint láttuk — értékes Acta-kiadványokkal hívta fel a magyar középkort kutatók figyelmét: KARÁCSONYI BÉLA a forráspublikációival, KRISTÓ GYULA a forráselemző tanulmányaival. Kristó Gyula mellett fokozatosan bekapcsolódtak ebbe a munkába más kutatók is, elsősorban MAKK FERENC, SZEGFÜ LÁSZLÓ majd néhány évvel később már az ő tanítványaik, mint pl. TÓTH SÁNDOR LÁSZLÓ, PETROVICS ISTVÁN, KORDÉ ZOLTÁN, akik szintén a tanszék munkatársai. A feudális kori Magyarország történeti kérdésein belül civilizációtörténeti kutatásokról (Gellért püspökről), várostörténeti kérdésekről (pl. városi privilégiumok problémáiról) értekeztek, de tárgyaltak a középkori Magyarország etnikai kérdéseiről is.

Amikor 1967-ben Szántó Imre lett a tanszék vezetője, a kutatómunka még erőteljesebbé vált. A tanszékvezető főleg a 16–17. századi magyar történet kérdéseiben volt otthonos, a tanszék Actáinak számos kötetébe írt a törökellenes harcok különböző kérdéseiről.

A tanszék kutatásainak egyik további területe, amit részben az Acta-cikkek is tükröznek, a feudalizmus korának regionális, város és községtörténeti monografikus feldolgozásokban (Szeged, Hévíz, Alsópáhok, Hódmezővásárhely, Békéscsaba stb. története) vállalt részvétel. Széleskörű kutatási területe átfogja a 9–10. századi magyar történettől a 16–17. századi magyar történelemig terjedő időszakot.

A Középkori Magyar Történeti Tanszék 1967–1983-ban kiadott legtöbb Actájának Szántó Imre a szerkesztője. 1983-tól 1995-ig Kristó Gyula a tanszékvezető és a tanszék Actáinak szerkesztője, 1995-től pedig Tóth Sándor László.

Az Acta Historica Tomus LXV. kötete (1979), amely szintén a Középkori Magyar Történeti Tanszéké, több ok miatt is nevezetes. A tanszékvezető a 19. század első felének országos falusi katolikus kisiskolai oktatásról, RÁKOS ISTVÁN pedig a legelölkülönözési törvény hódmezővásárhelyi végrehajtásáról értekezik.

E köteten szerepel először az Országos Széchényi Könyvtár 1979. január 19-i levelében közölt, az Időszaki kiadványok és sorozatok nemzetközi azonosító számozása (ISSN= International Standard Serial Numbering) című, az MSZ. 3567–75 sz. kötelező erejű szabvány szerint az Acta Historica sorozatra megállapított 0324–6965 ISSN szám. Az OSZK 1990. december 13-i levelében kérte, hogy a fenti szám mellett az egyetemi Acta-sorozat ISSN számát is (0324–6523) tüntessük fel. Első alkalommal a XCII. kötetben (1991.) szerepel együtt az egyetemi Acta és az Acta Historica ISSN száma.

A Tomus LXV. kötet, mind tervezés, mind kivitelezés szempontjából annyira jól sikerült, hogy a Szegedi Nyomda beküldte „az év legszebb hazai könyvei”, évente megrendezett országos versenyre. A kötet szerepelt „A Szép Magyar Könyv, 1980.” című, a szépségdíjas könyveket bemutató kiállításon.

A helytörténeti kutatásban természetesen jelentős részt vállalt az Új- és Legújabbkori Magyar Történeti Tanszék is. Sőt jelen sorok írója 1974-től 1989-ig elnöke volt a Karon működő Helytörténeti Bizottságnak. E bizottság rendelkezett a Művelődésügyi Minisztériumtól kapott évi 200 000 Ft-tal a helytörténeti kutatások támogatására. Volt olyan naptári év, amikor 9 tanszék kapcsolódott be a munkába. Természetszerűleg elsősorban a történeti tanszékek, belcértve most a régészeti tanszéket is, részesültek jelentősebb támogatásban, különösen 1978-tól, amikor megindultak a Szeged monográfia munkálatai. Ebbe ugyanis valamennyi, történelemmel foglalkozó tanszék bekapcsolódott, sőt az irodalomtörténeti és néprajzi tanszékek is.

Szeged modern monográfiája 1–4. kötetéhez számos tanulmány jelent meg a történeti tanszékek, többek között az Új- és Legújabbkori Magyar Történeti Tanszék Actájában. A Szeged története kötetei 1983–1994. során láttak napvilágot. Az egyetem történeti tanszékei mindegyikben döntő szerepet vittek. Maga a sorozatszerkesztő, Kristó Gyula egyben az 1. kötet szerkesztője is, a 3. kötetet (két kötetben jelent meg és így a legerjedelmesebb a négy kötet közül) Gaál Endre, a 4. kötetet Serfőző Lajos szerkesztette. Mindketten az Új- és Legújabbkori Magyar Történeti Tanszék munkatársai (utóbbi 1981-től a tanszék vezetője). A Szeged monográfiájához hozzájárult az Új- és Legújabbkori Egyetemes Történeti Tanszékéről 1969-ben e

tanszékre átjött Soós Katalin, akinek Wallisch Kálmánról szóló műve is segítette a Szeged monográfiája munkálatait.

A tanszéken folyt kutatások a keresztény-nemzeti mozgalmak és a Bethlen-kormány közötti kapcsolat szegedi aspektusainak megvilágításához szintén hozzájárultak. A tanszék Actái a Tomus XXXVII. (1971.) után nem tükrözték a tanszékvezető historiográfiai és a 10 kötetes magyar történet 5. kötetébe írt, elsősorban gazdaságtörténeti munkálkodását.

A tanszékre az 1970–1980-as években került fiatal munkatársak inkább csak az 1980/90-es évek fordulójától jelentkeztek közleményeikkel a tanszéki Actákban.

Az Új- és Legújabbkori Magyar Történeti tanszék Actáit 1981. évi nyugdíjba vonulásáig Mérei Gyula, utána Serfőző Lajos (1994. évi haláláig), majd Soós Katalin (1994–1996.) szerkesztették.

Az Új- és Legújabbkori Egyetemes Történeti Tanszék sokágú tudományos munkája fokozatosan bontakozott ki, főleg Csatári Dániel tanszékvezetői működése (1974–1987) idején. A tanszék hagyományos, a nyugat-európai országokat és az Egyesült Államokat érintő kutatási témák mellett behatóan kezdett foglalkozni Románia, Jugoszlávia, Lengyelország, általában a kelet- és dél-európai országok történeti kérdéseivel. Az 1918 előtt Magyarország területén élő, 1918 után az un. utódállamokhoz került nemzetiségek és maguk az utódállamok történetével foglalkozó több munka látott napvilágot a tanszék Actáiban. Az említett tanulmányokat A. SAJTI ENIKŐ, KÖVÉR LAJOS, HEGYI ANDRÁS, PÁNDI LAJOS, KUKOVECZ GYÖRGY, LAGZI ISTVÁN írták. J. NAGY LÁSZLÓ a Mediterraneum, főleg Észak-Afrika nemzetközi kapcsolatrendszerének második világháború utáni történetét vizsgáló tanulmányokat jelentetett meg. Ez a kutatási terület teljesen új a tanszék tudományos törekvéseiben. Egyes külföldi kutatók írásai is új vonásokkal gazdagították a tanszék Actáit és bizonyították az ott folyó kutatómunka sokoldalúvá válását, a nemzetközi kapcsolatok bővülését. A sokoldalúságba a helytörténet művelése is belefért. E téren különösen HEGYI ANDRÁS munkáját kell kiemelnünk, akinek több helytörténeti dolgozata a tanszék Actájában jelent meg.

A tanszéki Actákat 1974-ig Székely Lajos, 1975-től 1987-ig Csatári Dániel szerkesztette, 1988-tól A. Sajti Enikő, 1995-től J. Nagy László. A Tomus LXXXIX. a korábbi Acta-példányszámokat jóval meghaladó, 625 példányban jelent meg. Ennek 60–61. oldalain felsorolták az Új- és Legújabbkori Egyetemes Történeti Tanszék által 1961–1989. között publikált, az Acta Historica sorozatban I–X. sorszámmal ellátott köteteit. A kiadvány angol nyelvű, a négy tanulmány magyar nyelvű rezümével ellátott. A kötet a tanszék által kutatott témák sokféleségéből ad ízelítőt.

Az 1984-től működő Történeti Segéd tudományok Tanszék, Makk Ferenc vezetésével ugyancsak szép tudományos eredményeket mutathat fel. Makk Ferenc szerkesztésében 1985-ben jelent meg az első Acta (Tomus LXXXII.) Már ez és az általa szerkesztett további kötetek is igen nagy gonddal készültek. A tanszékvezető saját, elmélyült, rendkívül széles forrásismereteken nyugvó tudományos munkásságának példájával is igyekszik munkatársait a pontos, alapos kutatásra buzdítani. Ezt tükrözi az általa szerkesztett, 1992 végéig megjelent valamennyi Acta: Tomus LXXXII., LXXXIV., XC., XCVI. A történeti segéd tudományok legkülönbözőbb diszciplinái magukban foglalják a Kárpát-medence honfoglalást megelőző 4–5 évszázadának, továbbá a feudalizmus korának és a magyar történelem legújabb koráig terjedő időszakának forrástípusait. A tanszék munkatársai — ennek megfelelően — a források sokféle-

ségének sajátosságait bemutató feldolgozásokat publikálnak, együttműködve a Középkori Magyar Történelmi Tanszékkel. Következik ez abból is, hogy a segédtudományokat 1984 előtt a középkori magyar történet keretében oktatták, a segédtudományok egyes területeivel foglalkozók írásai a Középkori Magyar Történelmi Tanszék Actáiban láttak napvilágot. A Történelmi Segédtudományok Tanszék tagjainak tanulmányai leginkább a középkori oklevelek és egyéb források elemzésén alapulnak, pl. ALMÁSI TIBOR esetében, az egyik legújabbkori magyar történelmi forrástípus elemzésének pedig PIHURIK JUDIT adta szép példáját. Beleillik azonban a tanszék tudományos profiljába az itáliai és a magyarországi reneszánsz építészettörténet is (HAJNÓCZI GÁBOR).

ÚJABB FEJLEMÉNYEK, ÖSSZEGZÉS

Az 1990-ben történt országos politikai változás Actáink vonatkozásában is éreztette hatását. Az is hozzájárult, hogy az 1980/90-es évek fordulóján több személyi változás történt a tanszékvezetők körében; Csatári Dániel eltávozott, helyettese, Hegyi András tragikusan elhunyt (1988), ugyancsak meghalt az Új- és Legújabbkori Magyar Történeti Tanszék vezetője (1994), míg a középkori egyetemes történeti és latin-amerika történeti kutatások irányítója külön tanszéket (Hispanisztika Tanszék) kapott. Helyét a Középkori Egyetemes Történeti Tanszék élén Zimonyi István foglalta el (1993). Az Újkori Magyar Történeti Tanszéket 1994–1996-ban Soós Katalin vezette, utána Marjanucz László. A Középkori Magyar Történeti Tanszék vezetője 1995-től Tóth Sándor László lett.

A tudományos munka tartalma tekintetében is történtek a tanszékeken bizonyos változások, amelyeket az Acta-kiadványok is tükröznek. Az új történeti megközelítés az újkori magyar és egyetemes történeti Actákban megjelent egyes tanulmányokon mérhető le, de nyomon követhető az Acta Historica különszámaként 1991-ben megjelent vastkos, 148 oldalas kötet több tanulmányán is. A Szegeden 1991. augusztus 12–16-án tartott III. Nemzetközi Hungarológiai kongresszus tiszteletére jelent meg a 17, egyenként kb. 1 íves tanulmányt magában foglaló kiadvány. A tanulmányok bepillantást adnak az egyes tanszékeken folyó tudományos kutatómunka legújabb eredményeire, Szent Istvántól az Árpád-kor, a törökkor, az 1848/49-es magyar emigráció, az 1868-as nemzetiségi törvény, az argentinai magyar szervezetek, az 1945 utáni magyar–szlovák lakosságcsere, a 15. századi olasz építészet magyarországi hatása, a jugoszláviai Magyar Párt küzdelmei, stb. témaköreiről, de kifejezetten forrás-elemző studiumok is találhatóak. (pl. katonalevelek az olasz frontról az I. világháború idején vagy egy francia hadifogoly magyarországi feljegyzései 1793–1795-ből, továbbá a bolíviai Potosi város krónikájában található leírás bemutatása a pétervárad-i csatáról.) A tanulmányokhoz angol nyelvű rezümék csatlakoznak.

Az egyes tanszékek Actái ez után is színvonalas publikációk. Tovább növelték a tanszékeken folyó tudományos munka jó hírét. (Középkori és Kora Újkori Magyar Történeti Tanszék és Történeti Segédtudományok Tanszék: Tomus XCII., XCVIII., illetve XC., XCIII.).

Az Új- és Legújabbkori Magyar Történeti Tanszék vezetője, Soós Katalin jelentős erőfeszítéssel két Actát jelentetett meg, az első száz számon belül azonban csak a Tomus XCVII. látott napvilágot (1993.) A tanszék három fiatal munkatársa mellett SOÓS KATALIN is irt tanulmányt a kötetbe, amelyben 1956. és Ausztria c. témakört dolgozta fel, ami jól mutatja a tanszék legújabbkori magyar történeti kutatásában a régi, „pártos”, ma már korszerűtlen szemlélettel történt szakítást. PELYACH ISTVÁN és DEÁK ÁGNES írásai forrás-elemző, -feltáró művek.

Az Új- és Legújabbkori Egyetemes Történeti tanszék Actája (Tomus XCV. 1992.) 7 tanulmányt tartalmaz 124 oldal terjedelemben. A szerzők közül három külföldi. A Jacques Roux-ról szóló írás új oldalról közelíti meg a nagy francia forradalom e szélsőbaloldali alakjának szerepét (KÖVÉR LAJOS műve). Ugyancsak francia nyelvű a II. világháború alatt a magyarországi lengyel menekültek elemi és középiskolai oktatásának problémáit, valamint a német megszállás alatt Tunézia viszonyait bemutató tanulmány (LAGZI ISTVÁN és J. NAGY LÁSZLÓ írása). Akad német nyelvű munka is, (PÁNDI LAJOS cikke), míg a külföldi szerzők angol nyelven adták közre írásaikat. Valamennyi tanulmány új szemléleti megközelítésben fejti ki témáját.

Megemlítjük még a Tomus XCIV. kötetet, amely az I–C. köteteken belül a Latin-amerikai tanulmányokhoz tartozó munka. Egyetlen szerző (EÖRDÖGH ISTVÁN) műve; részlet a római Pápai Gergely Egyetem Egyháztörténeti Fakultásán 1987-ben megvédett doktori disszertációból: az itt közölt fejezetek az 1852–1861. évi brazíliai valláspolitikai válságot elemzik.

A szerkesztő bizottság tagjainak nevét — az 1977. január 1-jétől érvényes Acta-szabályzat értelmében — először az 1977. évi, LVIII. kötet 2. oldalán tüntettük fel. (Csatári Dániel, Gaál Endre, Gyimesi Sándor, Mérei Gyula, Szántó Imre). A szerkesztő bizottság tagjai a későbbiekben is a mindenkori tanszékvezetők és a műszaki szerkesztő. A Középkori Magyar Történeti Tanszék vezetője, Szántó Imre azonban a honfoglalás előtti időszak vagy az Árpád-kor egyes kérdéseit tárgyaló füzetek szerkesztését átengedte Kristó Gyulának. Ez először a Tomus XLIV. esetben fordult elő, 1973-ban. Ennek következménye, hogy a XLVIII. kötetben feltüntetett szerkesztő bizottságban a tanszék két képviselője is, Szántó Imre és Kristó Gyula tagként szerepel.

Az Acta Historica nyomdai előállításának pénzügyi nehézségei már az 1980-as évek második felében erősen jelentkeztek. Több Actánk már ekkor a JATE sokszorosító üzemében készült. A szövegszerkesztő gépek fejlődése 1990-ben már a korábbinál jobb, színvonalasabb szövegelőállítást tett lehetővé. A JATE sokszorosító üzemének korszerűsítése az 1980-as évek végén az addiginál elegánsabb nyomtatványok előállítását biztosította. Megszervezték a JATEPRINT-et, ennek része a JATEPress. A korszerű technika kialakításához a Bölcsészettudományi Kar azzal járult hozzá, hogy szövegszerkesztőgépet és hozzá csatlakoztatott lézerpapírt nyomtatót vásárolt. A számítógép által vezérelt nyomtatóval készülnek a pauszra nyomott, már korrigált szövegek, ezekről pedig a sokszorosító üzem elkészíti a nyomólemezeket. A JATEPress berendezése tehát jelentősen korszerűsödött, a munka átalakult. Az új főszerkesztő, Szőnyi Etelka számos Actánk szövegszerkesztését végezte a nyomdára jelen sorok írója által előkészített kéziratok alapján. A WordPerfect 5.1 szövegszerkesztő programmal készült az Acta Historica Tomus XC. (1990.) A Makk Ferenc szerkesztette kötet 100 oldalas, a nyomást és a kötészeti munkát azonban még a Szegedi Nyomda csinálta. E kötet esztétikailag is igen jól sikerült, az új, vegyes technika alkalmazásának egyik szép példája. A kötet 5 tanulmánya tartalmilag is értékes és érdekes. Az egyik tanulmányt japán szerző, SENG TORU írta, aki az osztrák-magyar középkori kapcsolatokat kutatója. Az I–XC. kötetekben megjelent munkák kimutatása 8 pontos betűvel, 2 pontos sorközzel szedve készült.

A JATEPrint által megszerkesztett szöveg Szegedi Nyomdában történt sokszorosítását és kötészeti látjuk a XCII., XCIII. köteteknél is.

Teljes egészében a Szegedi Nyomda terméke az 1990-ben megjelent Tomus XCI. (Középkori Egyetemes Történeti Tanulmányok XIII.), amely az impresszum szerint még monszeddéssel, íves magasyomással készült. A más vonatkozásban már említett Különszámot, valamint az 1992. évi Tomus XCIV.-et (Latin-amerikai tanulmányok XV.) számítógépes előállítású szövegről készített nyomóformával, ofset eljárással nyomták a Szegedi Nyomdában. Teljes egészében a JATEPRINT állította elő a XCV. és az utána következő köteteket. A szövegszerkesztés e köteteknél Szőnyi Etelka munkája.

Az Acta Historica személyi költségeinek elszámolása a korábban ismertetett 1965. évi Acta-szabályzatban megállapított díjazás szerint történt 1971-ig. Az ez évben megjelent köteteknél azonban — szakcsoport elnökségének felhatalmazása alapján — szerzői díjként 1000, lektori díjként 180, műszaki szerkesztési díjként 200, fordítási díjként 400 Ft-ot vehettem figyelembe szerzői ívenként. Legelőször a Tomus XXXIV. esetében történt a fenti kulcs szerinti elszámolás 1971. augusztus 4-én. Ez a tarifa 1976 végéig volt érvényben: 1977. január 1-től a rektori hivatal módosította az Acták személyi díjtételeit: a szerzői díj 1000–1500, a lektori díj 180–250, a fordítási díj 400–800, a szerkesztési díj legalább 5 cikk esetén 300, egyébként 200 Ft szerzői ívenként. A szakcsoport elnöksége 1978. február 15-én a közép-arányos összeget fogadta el: szerzői díj 1250, lektorálás 215, szerkesztési díj 200, a fordítói díj 600 Ft szerzői ívenként. Az Acta Historica LVIII. kötete elszámolásánál alkalmaztam először ezt a kulcsot. Az elnökség az 1970/80-as évek fordulóján a szerzők díjazását igyekezett tovább javítani: pl. a Tomus LXXII. (1982.) esetében már 1400 Ft-tal honorálták őket. Ez az összeg is elmaradt a hivatásos kiadók által fizetett szerzői díjaktól, de a korábbi nagy aránytalanságot valamelyest mégis csökkentette. A személyi díjak az 1980-as évek végéig nem változtak az Acta Historica esetében.

A szerzői, szerkesztői, lektorálási díjakat a 14/1985. (XII. 22.) MM. sz. rendelet szabályozta, amit a 15/1987. (VIII.9.) MM. sz. r. megerősített. A JATE Rektori Hivatala csak az utóbbit küldte meg a karoknak. A rendelet szerint az eredeti tudományos művek díja 4000–8000 Ft, a szerkesztői díj 500–1500 Ft, a lektorálási díj 300 Ft szerzői ívenként. Hatására az egyetem újabb, immár halaszthatatlan Acta-szabályzatot adott ki, amely a JATE Értesítő 1989. július 15-i számában jelent meg, Szabályzat az Acta Universitatis Szegediensis szerkesztéséről, kiadásáról és díjazásáról címmel. A kifizethető személyi díjtételekről megismétli a 15/1987. (VIII. 9.) MM. sz. r.-ben rögzítetteket, 1. sz. mellékletében pedig közli az egyes szekciók Actáiból az egyetem Központi Könyvtára számára biztosítandó példányszámot. Az Acta Historica köteteiből továbbra is 130 db-ot kellett a könyvtár rendelkezésére bocsátani.

Az utóbbi szabályzatnak a személyi díjtételekről szóló részét az Acta Historica Tomus XC. elszámolásában (1989. november 16.) alkalmaztam először, a szakcsoport elnökség rendelkezése szerint itt is a közép-arányos összegeket figyelembe véve. Tchéat szerzői díjként 6000 Ft, lektori díjként 300 Ft, műszaki szerkesztői díjként 1000 Ft, fordítási díjként 800 Ft/szerzői ívet vettem alapul. Elérkeztünk oda, hogy az egyetem megadhatta azokat a személyi díjakat az Actákban közreműködőknek, amelyek — legalábbis az Acta Historica esetében — közelítettek a hivatásos kiadók által adható díjakhoz, bár még mindig nem érték el azokat.

Az Acta Historica 1957–1995. évi számain áttekintve látható, hogy már a legelső Acta-szabályzatban megfogalmazott, a későbbiekben csak kis mértékben módosított célt jól szol-

gálta. Publikációs fórumot teremtett a fiatal kutatók számára, de lehetőséget adott tapasztalt munkatársak kisebb írásainak megjelentetésére is. Hatékonyan segítette a cserekapcsolatok fejlesztését külföldi társintézményekkel. Növelte az egyetem jó hírét hazai szakmai körökben és a külföldi tudományos kutatás is számon tartotta. Nem tükrözték ugyan, mert nem is tükrözhetők a terjedelmi korlátok miatt a tanszékeken folyt és folyó sokirányú kutatási tevékenység egészét, de bepillantást engedtek abba. Számos írás kandidátusi vagy akadémiai doktori értekezés része volt. A kiadványban biztosított publikációs lehetőséggel is jól szolgált a tudósképzést. Az 1990-es évekbeli kötetek minden egyes tanszék esetében tükrözik a politikai átalakulás által biztosított szabadabb kutatási lehetőségeket. 1963-tól mind több külföldi és külső kutató írása is megjelenhetett, biznyságául a külföldi érdeklődésnek. Számos Acta-kötetünk igazolja, hogy tanszékeink volt hallgatóik tudományos törekvéseit is támogatták, e működésükhöz segítséget adtak és adnak. Már 1957-től az intézet egyes, volt hallgatóink szakdolgozata, szakdolgozatrészelete vagy pályamunkája is belekerült kiadványainkba.

Az Acta Historica I–C. számaiban, bevonva a Különszámot is, 102 szerző névvel megjelölt és 3, a szerző nevének feltüntetése nélküli írás jelent meg, összesen 293 tanulmány, dokumentumpublikáció, megemlékezés látott napvilágot. (Három tanulmány 2-2 szerző, két tanulmány 3-3 szerző műve.) Számos szerzőnek csupán egyetlen írása található Actánkban, néhány szerző viszont szép számú írással szerepel. 10-nél többet közölt Kristó Gyula (24), Wittman Tibor (21), Makk Ferenc (15), Anderle Ádám (15), Tóth Sándor László (12), Gaál Endre (11), Szántó Imre (11).

A 100 kötetet és a Különszámot összesen 16 szerkesztő szerkesztette, közülük a legtöbb kötetet, 16-ot Mérei Gyula. 10 számnál többet szerkesztett még Wittman Tibor (14), Kristó Gyula (12).

Tanszékek szerinti bontásban a Középkori Magyar Történeti Tanszék 32, az Új- és Legújabbkori Magyar Történeti Tanszék 20, a Középkori Egyetemes Történeti Tanszék 14, a Latin-Amerika Története Tanszék (beleértve a Latin-amerikai tanulmányok köteteit is) 15, az Új- és Legújabbkori Egyetemes Történeti Tanszék 14, a Történeti Segédtudományok Tanszék 4 Actát jelentetett meg. Összesen tehát 99 szám, valamint a Különszám és Tomus C., mint a Történeti Intézet közös kiadványai.

Idegen nyelvű 28 kötet: ebből latin nyelvű 2, francia nyelvű 8, spanyol nyelvű 13, német nyelvű 2, vegyes idegen nyelvű (angol-francia-német, angol-francia-spanyol, angol-francia) 3.

A műszaki szerkesztést Gaál Endre (Tomus I–LXXXVII., XC., XCII., XCIII., XCVI., XCVII., XCVIII., C.), Keller Judit (Tomus XCIX.), Pándi Lajos (Tomus LXXXVIII., LXXXIX., XCI., Különszám, XCIV., XCV.) végezték.

Az Acta Historica Tomus I–C. kötetei és a Különszám együttes ívterjedelme kb. 548 A/5-ös ív. A fő tendencia az, hogy kiszélesedő szerzői gárdával mind terjedelmesebb füzetek jelentek meg. A kezdeti évek átlagosan 4–5 íves terjedelme után fokozatosan 7–10 ív körüli kötetek láttak napvilágot. Ez a tendencia természetesen egyetlenül érvényesül és szélsőségeket is magában foglal: a legkisebb terjedelem 1,75 ív (Tomus XXXI.), a legnagyobb 16,10 A/5-ös ív (Tomus LXXVII.).

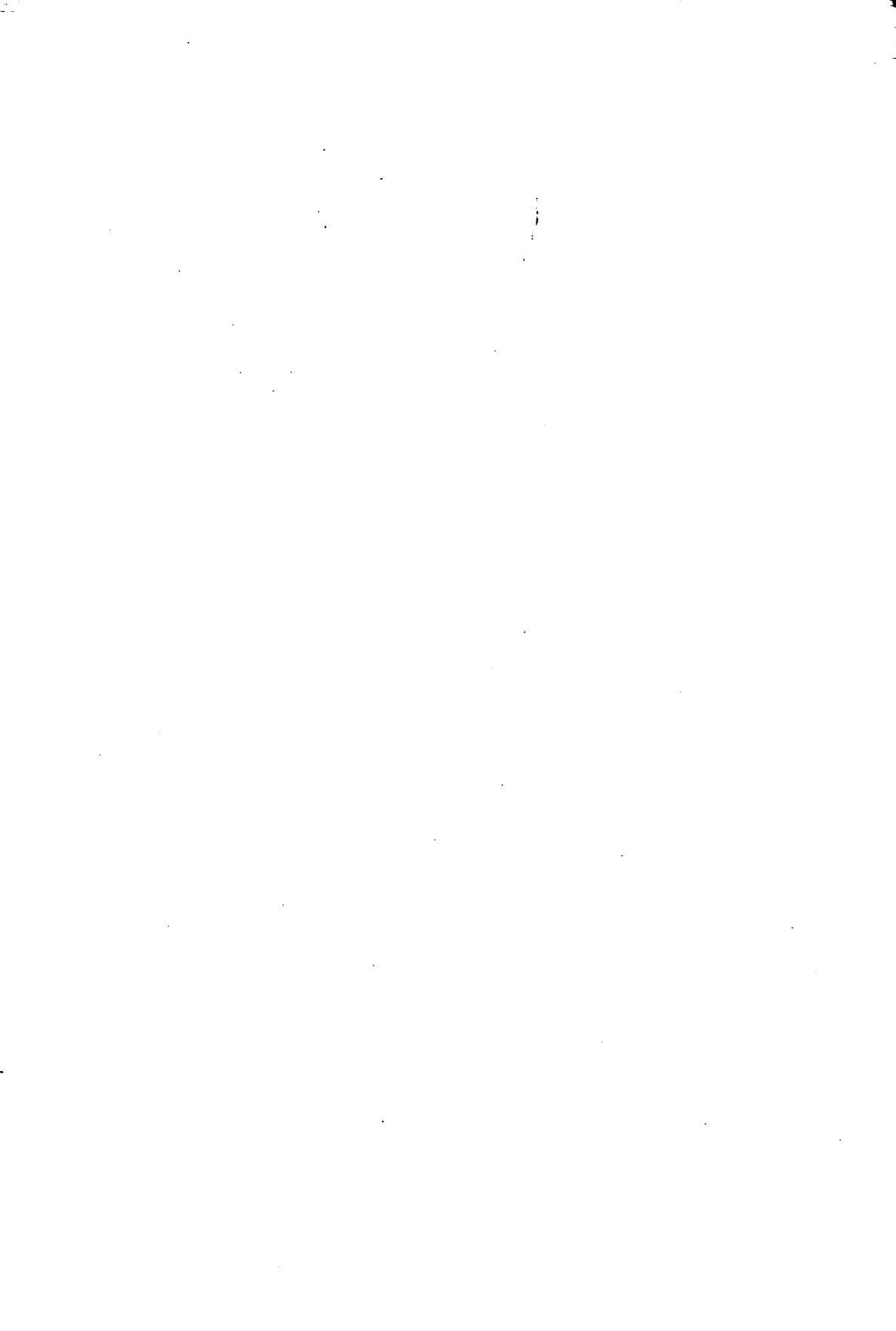
Az egyetem költségvetésében az Actákra fordítható összegek növekedtek az évtizedek folyamán, ennek megfelelően a karokra jutó Acta-kiadási összegek is. Az 1957. évi 30 000 Ft-ból 9000 Ft a Bölcsészettudományi Karé. 1984 és 1985. években — amint a dékánoknak

a rektorhelyetteshez 1986-ban beküldött jelentéseiből összegezhető — az egyetem 4,304 232 Ft-ot fizetett ki az Acták személyi és dologi költségeire. Ebből a Bölcsészettudományi Karra 1,469 500 Ft jutott. Az Acta Historica 1984–1985 évi öt kötetének összes költsége 191 000 Ft, ami messze elmarad az Acta Ethnographica et Linguistica — szóban forgó években megjelent — egyetlen kötetének 364 000 Ft-os részesedésétől. Az aránytalanság nemcsak a karon belül, hanem a karok között is megmutatkozik pl. abban, hogy 1986-ban a Természettudományi Karon az Acta Geographica szerzői díjként 2000, műszaki szerkesztői díjként 320 Ft-ot fizetett ki szerzői ívenként. Az Acta Historica szerzői díja ekkor csak 1400, a műszaki szerkesztési díj 200 Ft volt.

Az egyetem 1991-re eredetileg 650 000 Ft-ot biztosított Actákra, azonban a karokról és a Központi Könyvtártól beérkezett kérelmek alapján az 1991. február 28-i vezetői Értekezlet 350 000 Ft-tal emelte a keretet. Erre az évre tehát a teljes egyetemi Acta-támogatás 1,000 000 Ft lett, ami azonban még felét sem tette ki az 1986. évi keretnek. A Bölcsészettudományi Kar a 350 000 Ft-ból 216 000 Ft-ot kapott, ebből a Történeti Tanszékcsoport 90 000 Ft-ot. Így lett fedezete a Hungarológiai Különszámnak, amelyhez az Egyetemi Pályázati Bizottság még 90 000 Ft-tal hozzájárult.

1956 után az évtizedek során igen sokszor elhangzott a karok részéről, hogy az Acta-támogatás összege nem kielégítő a tudományos eredményekhez képest. Ezért a tanszékek más pénzügyi lehetőségeket is kihasználtak. A Hungarológiai Különszám megjelentetéséhez pl. szponzorokat kerestek és találtak. Cserébe e támogató cégek egész oldalas hirdetése (összesen 4 cégé) került a kötet végére.

Az egyetemi Acta-kiadásokra fordítható összegek növekedése, pályázatokon elnyert pénzek, a Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Bizottságának támogatása, az OTKA pályázati pénzek, a KK (kutatófejlesztő tevékenységből származó) szerény összegek, a tanszékek pénzkereteiből rendelkezésre álló és egyéb forrásokból származó összegek, pl. belföldi ösztöndíjak járultak hozzá, hogy a történeti tanszéki Acták terjedelme az 1980-as és az 1990-es években megnövekedhetett, ezen keresztül a kutató tevékenység a hazai és a külföldi szakörökben további elismerést nyerhetett.

FELHASZNÁLT FORRÁSOK, IRODALOM

Iratok

Csongrád Megyei Levéltár. A Szegedi Tudományegyetem iratai 1946–1960.

JATE Központi Irattára

A Rektori Hivatal iratai

A Bölcsészettudományi Kar iratai

Az Állam- és Jogtudományi Kar iratai

A Természettudományi Kar iratai

JATE Bölcsészettudományi Kar Helytörténeti Bizottságának iratai 1974–1989. A Történeti Intézet irattárában.

Acta Historica iratai. *Dr. Gaál Endre* gyűjteménye.

Egyetemi kiadványok

Acta Litterarum ac Scientiarum Regiae Universitatis Hungaricae Francisco-Iosephinae Sectio Philologico-Historica. Redigunt *Alexander Márki et Josephus Huszti*. Tomus I. Fasciculus 1–4. Szeged, 1924–1925. Tomus III. Redigunt *Josephus Huszti et Gedeon Mészöly*. Szeged, 1931. Tomus IV. Fasciculus 1. Szeged, 1932., Fasciculus 2. Szeged, Tomus V. Redigunt *Josephus Huszti – Gedeon Mészöly*. Fasciculus 3. Szeged, 1934.

Acta Litterarum ac Scientiarum Regiae Universitatis Hungaricae Francisco Iosephinae. Sectio Geographico-Historica. Curant *Á. Buday et C. Kogutowicz*. Tomus I. Fasciculus 1. Szeged, 1932., Fasciculus 2. Szeged, 1934. Tomus II. Fasciculus 1. Szeged, 1936. Tomus III. Fasciculus 2. Curant *†Á. Buday et C. Kogutowicz*. Szeged, 1937. Tomus IV. Fasciculus 2. Curant *I. Főgel–C. Kogutowicz*. Szeged, 1938. Tomus VII. Fasciculus 1. Szeged, 1939. Fasciculus 2. Szeged, 1941.

Acta Litterarum ac Scientiarum Sectio Geographico-Historica. Curant *C. Kogutowicz, Ae. Hermann et L. Tóth*. Tomus I. Fasc. 1. Szeged, 1943.

Acta Universitatis Szegediensis Acta Bibliothecaria Tomus I. Szeged, 1955., Tomus II. Szeged, 1956–1959. Redegit *Aurél Hencz* stb.

Acta Universitatis Szegediensis Acta Historica. Történelem. I–VI. Szerkesztette: *Karácsonyi Béla, Mérei Gyula, Wittman Tibor*. Szeged, 1957–1959.

Acta Universitatis Szegediensis Acta Historica Tomus VII–XI. Szerkeszti: *Karácsonyi Béla, Mérei Gyula, Székely Lajos, Wittman Tibor*. Szeged, 1961–1962.

Acta Universitatis Szegediensis de Attila József nominatae Acta Historica. Szerkeszti *Karácsonyi Béla, Kristó Gyula, Mérei Gyula, Szántó Imre, Székely Lajos, Wittman Tibor* stb. Tomus XII–XCIC., Szeged, 1961–1995.

Acta Universitatis Szegediensis de Attila József nominatae Acta Historica. Különszám. Szerkesztette *Serfőző Lajos*. Szeged, 1991.

Acta Universitatis Szegediensis Sectio Antiqua. I. Kisebb dolgozatok, az ókortudomány köréből. Szerkesztette *Szádeczky-Kardoss Samu*. Minora opera ad studium antiquitatis pertinentia. I. Szegedini, 1958.

Acta Universitatis Szegediensis Sectio Juridico-Politica. Series Nova. Szeged, 1949., 1950., 1954.

Acta Universitatis Szegediensis Sectio Politico-Juridica. Tomus I–X. Szeged, 1955–1963.

Acta Universitatis Szegediensis de Attila József nominatae. Scientific serials published partly in congress languages to the University of Szeged, Kultura kiadás. É. n. [1968.]

A József Attila Tudományegyetem beszámolója 1948–1967. A szerkesztőbizottság elnöke *dr. Martonyi János* egyetemi tanár. Szeged, 1968.

A József Attila Tudományegyetem évkönyvei az 1967–1968. tanévtől.

Attila József University. Written by *Dr. János Martonyi* Professor. Szeged, 1966.

Attila József University. Edited by *Dr. István Ketskemény* Professor, President of the Editorial Board, *Dr. István Csukás, Dr. Elemér Pólay, Dr. László Szentirmai*. Szeged, 1971.

Attila József University, Editorial Board: *Dr. István Ketskemény* Professor, President of the Editorial Board, *Dr. István Csukás, Dr. Elemér Pólay, Dr. László Szentirmai*. Szeged, 1979.

A Szegedi Egyetemi Könyvtár Kiadványai. Szerkeszti *Hencz Aurél*. Szeged, 1951–1954.

Szegedi Egyetemi Almanach 1921–1995. A szerkesztőbizottság elnöke *dr. Ketskemény István* professor emeritus. Szeged, 1996.

Egyéb művek

GAÁL ENDRE–OLTVAI FERENC–SZABÓ FERENC: 1473–1801–1973. A magyarországi könyvnyomtatás 500 éves évfordulóján kiadja a Szegedi Nyomda. Szeged, 1973.

KAPR, ALBERT: Deutsche Schriftkunst. Dresden, 1955.

Magyar Grafika, 1958. 6.

MORISON, STANLEY: A Tally of Types. Cambridge, 1973.

SZÁNTÓ TIBOR: A betű. Ötödik kiadás. Budapest, 1986.

Szegedi Nyomda betűmintakönyve. Szeged, É. n. [1971.]

MUTATÓK

A JÓZSEF ATTILA TUDOMÁNYEGYETEM
ACTA HISTORICA KIADVÁNYÁNAK
I-C. SZÁMÚ TOMUSAI

ACTA UNIVERSITATIS SZEGEDIENSIS
DE ATTILA JÓZSEF NOMINATAE ACTA HISTORICA
TOMUS I-C.

Tom. I. (1957): GAÁL ENDRE: *Adatok Szeged felszabadulásának történetéhez, 1944–1945*, [ENDRE GAÁL: *Données sur l'histoire de la libération de Szeged, 1944–1945*], pp. 3–24. G. SOÓS KATALIN: *A munkásság helyzete és sztrájkharca Szegeden az 1920-as években*, [KATALIN G. SOÓS: *Les conditions des ouvriers de Szeged et leurs mouvements de grève dans les années vingt de notre siècle*], pp. 25–55. GULYA KÁROLY: *Kommunisták és baloldali szocialisták tevékenysége Szegeden (1933–1939)*, [KÁROLY GULYA: *Les activités des communistes et des socialistes de gauche à Szeged (1933–1939)*], pp. 56–72. M. TÓTH ERZSÉBET: *Adalékok három Csanád megyei nagyközség nemzeti bizottságának történetéhez*, [ERZSÉBET M. TÓTH: *Contributions à l'histoire des comités nationaux de trois communes du département de Csanád*], pp. 73–108.

Tom. II. (1957): BÁNKUTI IMRE: *Az Alföld népének harca a török hódítók ellen a mohácsi csata után, 1526–1527*, [IMRE BÁNKUTI: *La lutte du peuple de l'Alföld contre les envahisseurs turcs après la bataille de Mohács, 1526–1527*], pp. 3–30. B. KOVÁCS ERZSÉBET: *A karcagi üvegyár története, 1940–1956*, [ERZSÉBET B. KOVÁCS: *Histoire de la verrerie de Karcag, 1940–1956*], pp. 31–57.

Tom. III. (1958): KULCSÁR PÉTER: *A magyar államszervezés néhány problémája. István és Ajtony harca*, [PÉTER KULCSÁR: *Quelques problèmes de l'organisation d l'Etat Hongrois. La lutte entre Étienne et Ajtony*], pp. 1–39.

Tom. IV. (1958): KÖPÖSDI VERA: *A mezőgazdasági munkásság mozgalmi Békés megyében 1905–1907-ben*, [VERA KÖPÖSDI: *Les mouvements de grève des ouvriers agricoles dans le département de Békés au cours des années de 1905–1907*], pp. 1–65.

Tom. V. (= *Studia mediaevalia historiae universalis I., Középkori egyetemes történeti tanulmányok I.*) (1959): WITTMAN TIBOR: *Az osztrák Habsburg-hatalom válságos éveinek történetéhez (1606–1618)*, [TIBOR WITTMAN: *Sur l'histoire des années de crise du régime des Habsbourg d'Autriche (1606–1618)*], pp. 1–47.

Tom. VI. (1959): G. SOÓS KATALIN: *Tíz év a szegedi kommunista mozgalom történetéből (1919–1929)*, [KATALIN G. SOÓS: *Dix ans de l'histoire du mouvement communiste de Szeged (1919–1929)*], pp. 3–13. SERFŐZŐ LAJOS: *A munkásság helyzete és a kommunisták tevékenysége Szegeden az 1929–1933-as gazdasági válság idején*, [LAJOS SERFŐZŐ: *La situation des ouvriers et les activités des communistes de Szeged pendant le crise économique de 1929–1933*], pp. 15–45. SERFŐZŐ LAJOS: *A Kommunisták Magyarországi Pártjának tevékenysége a munkás kultúr- és sportmozgalomban (1925–1930)*, [LAJOS SERFŐZŐ: *L'activité du*

parti des communistes en Hongrie dans le mouvement culturel et sportif (1925–1930)], pp. 47–79.

Tom. VII. (= *Studia mediaevalia historiae universalis* II., Középkori egyetemes történeti tanulmányok II.) (1961): WITTMAN TIBOR: *A németalföldi forradalom rövid története*, [TIBOR WITTMAN: *Précis d'histoire de la révolution des Pays-Bas*], pp. 1–100.

Tom. VIII. (1961): GAÁL ENDRE: *A hódmezővásárhelyi munkásmozgalom története, 1917–1919. március 21.* [ENDRE GAÁL: *Histoire du mouvement ouvrier de Hódmezővásárhely, 1917–21 mars 1919*], pp. 1–61.

Tom. IX. (= *Studia historiae universalis recentis et recentissimi aevi* I., Új- és legújabbkori egyetemes történeti tanulmányok I.) (1961): GULYA KÁROLY: *Az erdélyi nemzetiségi kérdések megoldására irányuló törekvések 1918–1919-ben*, [KÁROLY GULYA: *Les tentatives à résoudre le problème des nationalités de Transylvanie en 1918–1919*], pp. 3–19. SZÉKELY LAJOS: *Albert Mathiez: A francia forradalom*, [LAJOS SZÉKELY: *Albert Mathiez: La Révolution Française*], pp. 20–34.

Tom X. (= *Studia mediaevalia historiae universalis* III., Középkori egyetemes történeti tanulmányok III.) (1962): T. WITTMAN: *Un aspect de l'universalisme coménien*, [WITTMAN TIBOR: *A coméniusi univerzalizmus egy vonatkozásáról*], pp. 3–8. T. WITTMAN: *Quelques problèmes des luttes d'indépendance de Transylvanie contre les Habsbourg et de leur idéologie*, [WITTMAN TIBOR: *Erdély Habsburg-ellenes függetlenségi küzdelmeinek s ideológiájának néhány problémája*], pp. 9–18. MEDZIBRODSZKY ENDRE: *A XVI–XVII. századi török-perzsa háborúk történetének kérdéséhez*, [ENDRE MEDZIBRODSZKY: (*Quelques problèmes des guerres turco-persanes aux XVIe et XVIIe siècles*)], pp. 19–35.

Tom. XI. (1962): TÓTH SAROLTA: *Magyar és lengyel Imre-legendák*, [SAROLTA TÓTH: *Légendes hongroises et polonaises d'Émeric*], pp. 1–72.

Tom. XII. (1963): KULCSÁR PÉTER: *Bonfini-forrástanulmányok I.*, [PÉTER KULCSÁR: *Études sur les sources de Bonfini I.*], pp. 1–52.

Tom. XIII. (= *Studia mediaevalia historiae universalis* IV., Középkori egyetemes történeti tanulmányok IV.) (1963): LOUIS TRENARD: *L'„Europe” au Siècle des Lumières*, [LOUIS TRENARD: *Európa a felvilágosodás századában*], pp. 3–27. WITTMAN TIBOR: *Az első jezsuita hittérítők feljegyzései Vietnamból*, [TIBOR WITTMAN: *Les observations sur Vietnam faites par les premiers missionnaires jésuites*], pp. 29–43.

Tom. XIV. (= *Studia historiae universalis recentis et recentissimi aevi* II. Új- és Legújabbkori egyetemes történeti tanulmányok II.) (1963): SZÉKELY LAJOS: *Gömbös és a fasizmus külpolitikai koncepciójának alapvonásai*, [LAJOS SZÉKELY: *Gömbös und die Grundzüge der aussenpolitischen Konzeption des Faschismus*], pp. 3–18. VASS ISTVÁN: *Szovjet állásfoglalások 1943-ban az európai második front megnyitásával kapcsolatban*, [ISTVÁN VASS: *Sowjetische Stellungnahmen im Jahre 1943 im Zusammenhang mit der Eröffnung der zweiten europäischen Front*], pp. 19–52.

Tom. XV. (= *Studia mediaevalia historiae universalis* V., Középkori egyetemes történeti tanulmányok V.) (1964): T. WITTMAN: *España en la „Monarquía Española” de Campanella*, [WITTMAN TIBOR: *Spanyolország Campanella „Spanyol monarchia” című könyvében*], pp. 3–17. WITTMAN TIBOR: *A spanyol abszolútizmus néhány vonása a XVI. században*, [TIBOR WITTMAN: *Autour des traits de la monarchie absolue d'Espagne au XVIe siècle*], pp. 19–29.

Tom. XVI. (1964): KARÁCSONYI BÉLA: *Tanulmányok a magyar–lengyel krónikáról*, [BÉLA KARÁCSONYI: *Études sur la Chronique hungaro–polonaise*], pp. 1–63.

Tom. XVII. (= *Studia mediaevalia historiae universalis* VI., Középkori egyetemes történeti tanulmányok VI.) (1965): TIBOR WITTMAN: *Reflexiones sobre la derrota del tabaco en las Antillas (siglos XVII y XVIII)*, [WITTMAN TIBOR: *Megjegyzések a dohány vereségéhez az Antillákon (XVII–XVIII. század)*], pp. 3–25. VARGA ILONA: *A prikázok az orosz és szovjet történeti irodalomban*, [ILONA VARGA: *Les „prikaz” dans la littérature russe et soviétique*], pp. 27–44.

Tom. XVIII. (1965): KRISTÓ GYULA: *Megjegyzések az un. „pogányládások” kora történetéhez*, [GYULA KRISTÓ: *Remarques au sujet des révoltes dites „païennes”*], pp. 1–59.

Tom. XIX. (1965): GAÁL ENDRE: *A szegedi ipari munkásság 1905 előtti szocialista szakmai szervezkedésének néhány kérdése*, [ENDRE GAÁL: *Quelques problèmes de l'organisation professionnelle des ouvriers industriels de Szeged avant 1905*], pp. 3–43. SERFÖZŐ LAJOS: *A Magyarországi Szociáldemokrata Párt bekerülése a parlamentbe*, [LAJOS SERFÖZŐ: *L'entrée du Parti Social Démocrate au parlement*], pp. 45–95.

Tom. XX. (= *Studia historiae universalis recentis et recentissimi aevi* III., Új- és legújabbkori egyetemes történeti tanulmányok III.) (1965): GULYA KÁROLY: *Az annexiós válság és az Osztrák–Magyar Monarchia balkáni politikája*, [KÁROLY GULYA: *Die Annexionskrise und die Balkanpolitik Österreich–Ungarns*], pp. 1–36.

Tom. XXI. (1966): KRISTÓ GYULA: *Korai levéltári és elbeszélő forrásaink kapcsolatahoz*, [GYULA KRISTÓ: *Quelques problèmes des rapports entre nos anciennes sources d'archives et narratives*], pp. 1–27.

Tom. XXII. (= *Studia mediaevalia historiae universalis* VII., Középkori egyetemes történeti tanulmányok VII.) (1966): WITTMAN TIBOR: *A monokultúrák történetéhez a Karib térségben és Venezuelában (XVI–XVIII. sz.)*, [TIBOR WITTMAN: *Acerca de la historia de los monocultivos en el area Caribe y Venezuela (Siglos XVI–XVIII)*], pp. 3–24. WITTMAN TIBOR: *Belgium, a spanyol és osztrák Habsburgok ütközőállama a XVII–XVIII. században*, [TIBOR WITTMAN: *Belgique, état-tampon des Habsbourg espagnols et autrichiens aux XVII et XVIII siècles*], pp. 25–36. TIBOR WITTMAN: *Un sondage d'histoire comparative des idéologies: le programme économique-social des „doctrinaires” hongrois (1840–1847)*, [WITTMAN TIBOR: *Az ideológiák összehasonlító történetének egy példája: A magyar „doktrinerek” gazdasági-társadalmi programja (1840–1847)*], pp. 37–43. VARGA ILONA: *Katonai szolgálat és a XVI–XVII. századi orosz uralkodó osztály rétegződése a besorolási prikáz dokumentumainak tükrében*, [ILONA VARGA: *Le service militaire et la stratification de la classe dominante de Russie aux siècles XVI–XVII à la lumière du „Rasradnyi Prikaz”*], pp. 45–55.

Tom. XXIII. (1966): GAÁL ENDRE: *A szegedi ipari munkásság 1905–1906. évi szakszervezeti mozgalmának főbb kérdései*, [ENDRE GAÁL: *Les problèmes principaux du mouvement syndical des ouvriers de Szeged en 1905 et en 1906*], pp. 1–43. (Reprint 1967.)

Tom. XXIV. (= *Studia Latinoamericana* I., Latin-amerikai tanulmányok I.) (1967): TIBOR WITTMAN: *La riqueza empobrece. Problemas de crisis del alto Perú colonial en la Guía de P. V. Cañete y Dominguez*, [WITTMAN TIBOR: *A gazdagság szegénnyé tesz. A gyarmati Felső-Peru válságának problémái P. V. Canete és Dominguez Kalauzában*], pp. 3–25. TIBOR WITTMAN: *Los metales preciosos de América y la estructura agraria de Hungría a los fines*

del siglo XVI, [WITTMAN TIBOR: *Az amerikai nemesfémek és a magyarországi mezőgazdasági társadalom szerkezete a XVI. század végén*], pp. 27–35.

Tom. XXV. (1967): GAÁL ENDRE: *A szegedi szakszervezeti mozgalom helyzete és küzdelmei 1907–1914 között*, [ENDRE GAÁL: *La situation et les luttes du mouvement syndical à Szeged pendant les années 1907–1914*], pp. 1–30.

Tom. XXVI. (1969): BÉLA KARÁCSONYI: *Chronica Hungaro–Polonica. Pars I. (Textus cum varietate lectionum)*, [KARÁCSONYI BÉLA: *A Magyar–Lengyel Krónika, I. rész (A szöveg és kritikai apparátus)*], pp. 1–76.

Tom. XXVII. (= *Studia historiae universalis recentis et recentissimi aevi IV., Új- és legújabbkori egyetemes történeti tanulmányok IV.*) (1967): G. SOÓS KATALIN: *Magyar–bajor–osztrák titkos tárgyalások és együttműködés, 1920–1921*, [KATALIN G. SOÓS: *Ungarisch–bayrisch–österreichische geheime Verhandlungen und Zusammenarbeit, 1920–1921*], pp. 1–44.

Tom. XXVIII. (= *Studia Latinoamericana II., Latin-amerikai tanulmányok II.*) (1968): (JOSÉ-GENTIL DA SILVA: *Le monde Hispanique entre la magnifique stabilité et les grands espoirs: histoire, économie recherche*, [JOSÉ-GENTIL DA SILVA: *A hispán világ a csodálatos stabilitás és nagy remények között: történelem-, gazdaságtudomány*], pp. 3–13. WITTMAN TIBOR: *A gyarmati Latin-Amerika történeti kutatásának néhány kérdése*, [TIBOR WITTMAN: *Algunos problemas de investigación histórica del colonialismo en América Latina*], pp. 15–28. ÁDÁM ANDERLE: *Der spanische Absolutismus in der ungarischen Geschichtsliteratur des XIX. und XX. Jahrhunderts*, [ANDERLE ÁDÁM: *A spanyol abszolútizmus a XIX. és XX. századi magyar történeti irodalomban*], pp. 29–36.

Tom. XXIX. (1968): SZÁNTÓ IMRE: *Az 1552. évi szegedi hadjárat*, [IMRE SZÁNTÓ: *Der Feldzug gegen Szeged im 1552*], pp. 1–31.

Tom. XXX. (1968): MÉREI GYULA: *Elszász-Lotharingia Németországhoz csatolása 1870–1871-ben és a magyar közvélemény*, [GYULA MÉREI: *L'annexion d'Alsace–Lorraine par l'Allemagne et l'opinion publique hongroise en 1870–1871*], pp. 3–20. GAÁL ENDRE: *Adatok Szeged 1859–1860. évi történetéhez*, [ENDRE GAÁL: *Précisions sur l'histoire de Szeged dans les années 1859–1860*], pp. 21–38.

Tom. XXXI. (= *Studia historiae universalis recentis et recentissimi aevi V., Új- és legújabbkori egyetemes történeti tanulmányok V.*) (1968): GULYA KÁROLY: *A magyarországi rutén kérdés 1910–1914 között*, [KÁROLY GULYA: *Le problème des ruthenes en Hongrie pendant les années 1910–1914*], pp. 1–20.

Tom. XXXII. (= *Studia Latinoamericana III., Latin-amerikai tanulmányok III.*) (1969): TIBOR WITTMAN: *Las Cajas Reales de Potosí a fines de la época colonial*, [WITTMAN TIBOR: *A potosi-i Királyi Pénzverdek a gyarmati kor végén*], pp. 3–34. TIBOR WITTMAN: *Datos económicos de La Paz en vísperas de la guerra de independencia*, [WITTMAN TIBOR: *Gazdasági adatok La Pazból a függetlenségi háború előestéjén*], pp. 35–41.

Tom. XXXIII. (1969): [N. E. ZASZTENKER: *A neoproudhonizmus ma*, [N. E. ZASTENKER: *Der Neoproudhonismus heute*], pp. 3–20. SOÓS KATALIN: *A nyugat-magyarországi kormánybiztoság megszervezése*, [KATALIN SOÓS: *Die Organisierung des Regierungskommissariats in Westungarn*], pp. 21–41.

Tom. XXXIV. (= *Studia mediaevalia historiae universalis VIII.*, Középkori egyetemes történeti tanulmányok VIII.) (1971): WITTMAN TIBOR: *Fejezetek a Benelux országok történetéből*, [TIBOR WITTMAN: *Quelques chapitres de l'histoire des pays Benelux*], pp. 1–56.

Tom. XXXV. (= *Studia Latinoamericana IV.*, Latin-amerikai tanulmányok IV.) (1971): PABLO MACERA: *Feudalismo colonial americano: el caso de las haciendas peruanas*, [PABLO MACERA: *Az amerikai gyarmati feudalizmus: a perui nagybirtokok esete*], pp. 3–43. TIBOR WITTMAN: *El papel de la Intendencia de Potosí en la crisis del Banco de San Carlos (1795–1810)*, [WITTMAN TIBOR: *Potosi intendaturájának szerepe a San Carlos Bank válságában (1795–1810)*], pp. 45–60. ANDERLE ÁDÁM: *Az agrárkérdés Peruban az 1920-as években*, [ÁDÁM ANDERLE: *El problema agrario peruano en los años 1920*], pp. 61–77. VARGA ILONA: *Latin-amerikai magyar telepek és külképviselőink a gazdasági világválság időszakában*, [ILONA VARGA: *Las colonias húngaras en América Latina y la diplomacia del gobierno húngaro en los años de la crisis mundial*], pp. 79–101.

Tom. XXXVI. (1971): BÉLA KARÁCSONYI–GYULA KRISTÓ: *Diplomata historiam domini Matthaei de genere Chak illustrantia*, [KARÁCSONYI BÉLA–KRISTÓ GYULA: *Oklevelek a Csák-territórium történetéhez*], pp. 1–40.

Tom. XXXVII. (1971): GYULA MÉREI: *Structuralisme, analyse structuraliste, marxisme*, [MÉREI GYULA: *Strukturalizmus, strukturalista elemzés, marxizmus*], pp. 1–61.

Tom. XXXVIII. (1971): SZÁNTÓ IMRE: *A végvári rendszer kiépítése Magyarországon*, [IMRE SZÁNTÓ: *Die Herausbildung des Grenzburgensystems in Ungarn*], pp. 1–44.

Tom. XXXIX. (1971): S. KISS ERZSÉBET: *A királyi generális kongregáció kialakulásának történetéhez*, [ERZSÉBET S. KISS: *Zur Geschichte der Entwicklung der königlichen Generalkongregation*], pp. 1–56.

Tom. XL. (1972): SZEGFÜ LÁSZLÓ: *Az Ajtony-monda*, [LÁSZLÓ SZEGFÜ: *La légende d'Ajtony*], pp. 3–30. MAKK FERENC: *Megjegyzések II. Béla történetéhez*, [FERENC MAKK: *Remarques sur l'histoire de Béla II.*], pp. 31–49. KRISTÓ GYULA: *I. István és családja Árpád-kori történetírásunkban*, [GYULA KRISTÓ: *Étienne le 1er et sa famille dans notre historiographie de l'époque de Árpád*], pp. 51–74. SZÁNTÓ IMRE: *Küzdelem a török terjeszkedés megállításáért Magyarországon, 1541–1547*, [IMRE SZÁNTÓ: *Kampf um die Expansion der Türken in Ungarn aufzuhalten, 1541–1547*], pp. 75–102.

Tom. XLI. (= *Studia Latinoamericana V.*, Latin-amerikai tanulmányok V.) (1972): TIBOR WITTMAN: *Últimos días de la azoquería potosina*, [TIBOR WITTMAN: *A potosi azoquería utolsó napjai*], pp. 3–31. WITTMAN TIBOR: *Az andesi népek nemzetté válásának egyes gazdasági feltételei a gyarmati korszak végén*, TIBOR WITTMAN: *Apuntes sobre algunas condiciones económicas de la configuración de las naciones andinas a fines de la época colonial*, pp. 33–55. VARGA ILONA: *Magyarország kereskedelme a latin-amerikai országokkal a két világháború között*, [ILONA VARGA: *Le commerce de la Hongrie avec les Etats d'Amérique Latine entre les deux guerres mundiales*], pp. 57–76.

Tom. XLII. (1972): GAÁL ENDRE: *Válogatott dokumentumok a szegedi ipari munkások szocialista szakmai szervezkedésének történetéből, 1890–1900*, [ENDRE GAÁL: *Ausgewählte Dokumente zur Geschichte der sozialistischen gewerblichen Organisierung der Industriearbeiter von Szeged, 1890–1900*], pp. 1–45.

Tom. XLIII. (= *Studia historiae universalis recentis et recentissimi aevi VI.*, Új- és legújabbkori egyetemes történeti tanulmányok VI.) (1972): GULYA KÁROLY: *A horvát kérdés a dualista Magyarországon az I. világháború előtti években (1908–1914)*, [KÁROLY GULYA: *Die Kroatische Frage im dualistischen Ungarn in den Jahren vor dem ersten Weltkriege (1908–1914)*], pp. 1–24.

Tom. XLIV. (1973): KRISTÓ GYULA–MAKK FERENC–SZEGFÜ LÁSZLÓ: *Adatok „korai” helyneveink ismeretéhez I.*, [GYULA KRISTÓ–FERENC MAKK–LÁSZLÓ SZEGFÜ: *Données à la connaissance des toponymes Hongrois „anciens” I.*], pp. 1–96. + 1 melléklet. (Reprint 1977.)

Tom. XLV. (1973): HEGYI ANDRÁS: *Szeged mezőgazdasága és parasztságának helyzete a Gömbös-kormány időszakában (1932–1936)*, [ANDRÁS HEGYI: *Agrarverhältnisse und die Situation des Bauerntums in Szeged zur Zeit der Gömbös-Regierung (1932–1936)*], pp. 1–48.

Tom. XLVI. (= *Studia Latinoamericana VI.*, Latin-amerikai tanulmányok VI.) (1973): TIBOR WITTMAN: *F. Vitoria y los derechos económicos de los españoles en las Indias*, [WITTMAN TIBOR: *F. Vitoria és a spanyolok gazdasági jogai az Indiákon*], pp. 3–10. *Profesor Tibor Wittman (1923–1972)*, [Wittman Tibor professzor (1923–1972)], p. 11. *Información Bibliografica sobre la actividad científica del profesor Dr. Tibor Wittman*, [Tájékoztató dr. Wittman Tibor professzor tudományos munkásságáról], pp. 12–18. ANDERLE ÁDÁM: *Az APRA ideológiájának alapvonásai a pártalakulás időszakában (1928–1932)*, [ÁDÁM ANDERLE: *Los rasgos fundamentales de la ideología la APRA durante de la creación del partido (1928–1932)*], pp. 19–43. VARGA ILONA: *Adalékok az Argentínába kivándorló magyarok életének alakulásához a két világháború között*, [ILONA VARGA: *Aportes la situación de los húngaros inmigrados en Argentina entre las dos guerras mundiales*], pp. 45–59.

Tom. XLVII. (1974): RÁKOS ISTVÁN: *IV. Béla birtokrestaurációs politikája*, [ISTVÁN RÁKOS: *Die Güterrestaurationspolitik Béla IV.*], pp. 1–32.

Tom. XLVIII. (1974): KRISTÓ GYULA–MAKK FERENC–SZEGFÜ LÁSZLÓ: *Adatok „korai” helyneveink ismeretéhez II.*, [GYULA KRISTÓ–FERENC MAKK–LÁSZLÓ SZEGFÜ: *Données a la connaissance des toponymes Hongrois „anciens” II.*], pp. 1–56. + 1 melléklet. (Reprint 1977.)

Tom. XLIX. (1974): HEGYI ANDRÁS: *A szegedi ipari munkásság helyzete és küzdelmei a Gömbös-kormányzat idején, 1932–1936*, [ANDRÁS HEGYI: *Die Lage der Arbeiterschaft, ihre Wirtschaftliche und politische Kämpfe zur Zeit der Gömbös-Regierung, 1932–1936*], pp. 1–68.

Tom. L. (1974): GAÁL ENDRE: *Válogatott dokumentumok a szegedi ipari munkások szocialista szakmai szervezkedésének történetéből, 1901–1904*, [ENDRE GAÁL: *Ausgewählte Dokumente zur Geschichte der sozialistischen gewerblichen Organisierung der Industriearbeiter von Szeged, 1901–1904*], pp. 1–108. + 5 melléklet.

Tom. LI. (1975): SZÁNTÓ IMRE: *Magyarország nemzetközi helyzete Mohács után*, [IMRE SZÁNTÓ: *Die internationale Lage Ungarns nach Mohács*], pp. 1–26.

Tom. LII. (= *Studia Latinoamericana VII.*, Latin-amerikai tanulmányok VII.) (1975): ÁDÁM ANDERLE: *Algunos problemas de la evolución del pensamiento antiimperialista en Cuba entre las dos guerras mundiales: comunistas y apristas*, [ANDERLE ÁDÁM: *Az anti-imperialista gondolat fejlődésének néhány kérdése Kubában a két világháború között: kommunisták és apristák*], pp. 1–88.

Tom. LIII. (1975): HEGYI ANDRÁS: *Szeged társadalma és politikai élete a Gömbös-kormányzat időszakában, 1932–1936*, [ANDRÁS HEGYI: *Les luttes sociales-politiques à Szeged pendant le régime de Gömbös de 1932 à 1936*], pp. 3–82. A. SAJTI ENIKŐ: *A munkásság bérharcai és küzdelme a Hivatásszervezet ellen Szegeden, 1936–1939*, [ENIKŐ A. SAJTI: *Les combats salariaux des ouvriers à Szeged contre l'organisation corporative officielle 1936–1939*], pp. 83–100.

Tom. LIV. (1975): SERFŐZŐ LAJOS: *A földmunkások vállalkozó szövetkezetei (Egy szociálpolitikai kísérlet sorsa az ellenforradalmi Magyarországon)*, [LAJOS SERFŐZŐ: *Coopératives des terrassiers (Le sort d'une tentative de politique sociale en Hongrie sous le régime contre-révolutionnaire)*], pp. 1–31.

Tom. LV. (1976): KRISTÓ GYULA: *Szemponatok korai helyneveink történeti tipológiájához*, [GYULA KRISTÓ: *Contributions à la typologie historique des toponymes hongrois anciens*], pp. 1–104.

Tom. LVI. (= Studia Latinoamericana VIII., Latin-amerikai tanulmányok VIII.) (1976): VARGA ILONA: *A kivándorlás irányváltozása és a magyar kivándorlók beilleszkedése Latin-Amerikában a két világháború között*, [ILONA VARGA: *El cambio de la línea de la emigración húngara y la integración de los emigrantes en América Latina entre las dos guerras mundiales*], pp. 1–53.

Tom. LVII. (1976): SERFŐZŐ LAJOS: *A titkos társaságok és a konszolidáció 1922–1926-ban*, [LAJOS SERFŐZŐ: *Les sociétés secrètes et la consolidation entre 1922 et 1926*], pp. 3–60. LIPTÁK DOROTTYA: *A Gömbös-kormány külpolitikájának egyes kérdései a magyar történeti irodalom tükrében*, [DOROTTYA LIPTÁK: *Die einzelnen Fragen der Aussenpolitik der Gömbös-Regierung im Spiegel der Ungarischen historischen Literatur*], pp. 61–70.

Tom. LVIII. (1977): OLAJOS TERÉZIA: *Megjegyzések Maurikios császár avar háborújának utolsó éveire Theophylaktos Simokattés elbeszélésében*, [ТЕРЕЗИЯ ОЛАЙОШ: *К вопросу о последнем году аварской войны императора Маврикия в истории Теофилакты Симокатты*] pp. 3–12. KRISTÓ GYULA–H. TÓTH IMRE: *A legrégebb Naum-legenda és a magyar honfoglalás*, [GYULA KRISTÓ–IMRE H. TÓTH: *La plus ancienne légende de Naum et l'arrivée des hongrois dans le bassin des Carpates*], pp. 13–20. SZÁNTÓ IMRE: *A végvári rendszer kiépítésének és fenntartásának költségei Magyarországon a XVI. század második felében*, [IMRE SZÁNTÓ: *Die Ausbau- und Erhaltungskosten des Grenzfestungssystems in der zweiten Hälfte des XVI. Jahrhunderts*], pp. 21–45.

Tom. LIX. (= Studia Latinoamericana IX., Latin-amerikai tanulmányok IX.) (1976): GYIMESI SÁNDOR: *Előszó*, [SÁNDOR GYIMESI: *Prólogo*], pp. 3–8. KERÉKES GYÖRGY: *José Carlos Mariátegui, Latin-Amerika kiemelkedő gondolkodója*, [GYÖRGY KERÉKES: *Destacado pensador de América Latina: J. C. Mariátegui*], pp. 9–23. GULYÁS ANDRÁS: *Az indiánkérdés az 1920-as évek irodalmában és Mariátegui marxista koncepciója*, [ANDRÁS GULYÁS: *El problema indígena en la literatura de los años 1920 y el concepto marxista de Mariátegui*], pp. 25–41. KOLLÁR ZOLTÁN: *Külföldi tőke és elmaradottság Latin-Amerikában*, [ZOLTÁN KOLLÁR: *El capital extranjero y el subdesarrollo en América Latina*], pp. 43–55. ANDERLE ÁDÁM: *J. C. Mariátegui és a perui munkásmozgalom az 1920-as években*, [ÁDÁM ANDERLE: *J. C. Mariátegui y el movimiento obrero peruano en los años 1920*], pp. 57–83.

Tom. LX. (1978): GAÁL ENDRE: *A szegedi szociáldemokrata pártmozgalom az 1890-es évek elejétől 1904 végéig*, [ENDRE GAÁL: *Die Tätigkeit der sozialdemokratischen Parteiorganisation in Szeged vom Anfang der 1890er Jahre bis zum Ende des Jahres 1904*], pp. 1–54.

Tom. LXI. (1977): SZÁNTÓ IMRE: *Magyarország népeinek harca a török hódítók ellen 1526–1541*, [IMRE SZÁNTÓ: *Der Kampf der Völker Ungarns gegen die Türkischen Eroberer 1526–1541*], pp. 1–166.

Tom. LXII. (1978): MAKK FERENC: *Megjegyzések II. Géza történetéhez*, [FERENC MAKK: *Remarques sur l'histoire de Géza II.*] pp. 3–23. RÁKOS ISTVÁN: *Gazdaság és társadalom tagozódása Szegeden (1720–1777)*, [ISTVÁN RÁKOS: *Wirtschafts- und Gesellschafts gliederung in Szeged (1720–1777)*], pp. 25–60. SZÁNTÓ IMRE: *A falusi kisiskolai oktatás helyzete Magyarországon (1790–1848)*, [IMRE SZÁNTÓ: *Die Lage des Ungarischen Volksschulunterrichts in den Dörfern (1790–1848)*], pp. 61–76.

Tom. LXIII. (= Studia Latinoamericana X., Latin-amerikai tanulmányok X.) (1978): *Bolivia: el significado de la independencia*, [Bolivia: *A függetlenség jelentősége*], pp. 3–10. ABELARDO VILLALPANDO R.: *Fundación, grandeza y desventura de la Villa Imperial de Potosí*, [ABELARDO VILLALPANDO R.: *Potosí birodalmi város alapítása, nagysága és szerencsétlensége*], pp. 11–19. ÁDÁM ANDERLE: *El kuraka en la sociedad colonial — hipótesis del trabajo*, [ANDERLE ÁDÁM: *A kuraka a gyarmati társadalomban — munkahipotézis*], pp. 21–28. ANDRÁS GULYÁS: „Modelos” de Peruanidad en „Todas las Sangres” de José María Arguedas, [GULYÁS ANDRÁS: *Perui nemzet-tudat modellek Arguedas „Todas las sangres” című regényében*], pp. 29–41. ÁDÁM ANDERLE: *Comunistas y apristas en los años treinta en el Peru (1930–1935)*, [ANDERLE ÁDÁM: *Kommunisták és apristák Peruban az 1930-as években (1930–1935)*], pp. 43–103.

Tom. LXIV. (= Studia mediaevalia historiae universalis IX., Középkori egyetemes történeti tanulmányok IX.) (1978): JOSÉ-GENTIL DA SILVA: *Péñz és ember. A péñz XVII. századi története apropóján*, [JOSÉ-GENTIL DA SILVA: *Des monnais et des hommes: apropos de l'histoire monétaire du XVIIe siècle*], pp. 3–32. VARGA ILONA: *Az államháztartás új vonásai a XVII. századi Oroszországban*, [ILONA VARGA: *The new features of budget in Russia in the XVIIth century*], pp. 33–60.

Tom. LXV. (1979): SZÁNTÓ IMRE: *A katolikus falusi kisiskolai oktatás helyzete Magyarországon a XIX. század első felében*, [IMRE SZÁNTÓ: *Die Lage des Katholischen Volksunterrichtes von Ungarn in den Dörfern in der ersten Hälfte des XIX. Jahrhunderts*], pp. 3–50. RÁKOS ISTVÁN: *A legelőelkülönözési törvény végrehajtása Hódmezővásárhelyen (1836–1847)*, [ISTVÁN RÁKOS: *Durchführung des Gesetzes über Weideabsonderungen in Hódmezővásárhely (1836–1847)*], pp. 51–69.

Tom. LXVI. (1979): OLAJOS TERÉZ: *Theophilaktos Simokattés és történetirő elődje, Menandros Protéktór*, [THÉRÈSE OLAJOS: *Théophylacte Simocatta et son historien pré-décèsseur, Ménandre le Protecteur*], pp. 3–17. SZEGFÜ LÁSZLÓ: *Gellért püspök halála*, [LÁSZLÓ SZEGFÜ: *La mort de l'évêque Gérard*], pp. 19–28. MAKK FERENC: *Megjegyzések III. István történetéhez*, [FERENC MAKK: *Reflexions sur l'histoire d'Etienne III.*], pp. 29–43. KRISTÓ GYULA: *Szempontok Anonymus Gestájának megítéléséhez*, [GYULA KRISTÓ:

Contributions a l'évaluation la de valeur historique de la Gesta Hungarorum], pp. 45–59. PETROVICS ISTVÁN: *Oklevelek Szeged középkori történetéhez*, [ISTVÁN PETROVICS: *Chartes sur l'histoire médiévale de Szeged*], pp. 61–65.

Tom. LXVII. (1980): OLAJOS TERÉZ: *Theophylaktos Simokattés „Okumeniké Historia” c. művének keletkezéstörténetéhez*, [THERÉSE OLAJOS: *Contributions à l'histoire de la genese d'Oikumeniké histoiira de Théophylacte Simocatta*], pp. 3–9. SZEGFÜ LÁSZLÓ: *Vata népe*, [LÁSZLÓ SZEGFÜ: *Le peuple de Vata*], pp. 11–19. MAKK FERENC: *Megjegyzések Kálmán külpolitikájához*, [FERENC MAKK: *Remarques sur la politique extrériorieure de Coloman*], pp. 21–30. F. FONT MÁRTA: *II. Géza orosz politikája 1141–1152*, [MÁRTA F. FONT: *La politique de Géza II. envers la Russie 1141–1152*], pp. 33–39. MAKK FERENC: *Megjegyzések a II. Géza-kori magyar–bizánci konfrontáció kronológiájához*, [FERENC MAKK: *Remarques sur la chronologia de la confrontation Hongroise–Byzantine pendant le règne de Géza II*], pp. 41–56. KRISTÓ GYULA: *Oroszok az Árpád-kori Magyarországon*, [GYULA KRISTÓ: *Russes en Hongrie à l'époque des Árpád*], pp. 57–66. PETROVICS ISTVÁN: *Azzonfolua alio nomine Felzeged*, [ISTVÁN PETROVICS: *Azzonfolua alio nomine Felzeged*], pp. 67–75.

Tom. LXVIII. (= *Studia Latinoamericana XI.*, Latin-amerikai tanulmányok XI.) (1980): ÁGNES TÓTH: *El veguero en la historia de Cuba*, [TÓTH ÁGNES: *A veguero a kubai történelemben*], pp. 3–16. ÁDÁM ANDERLE: *Los comiensos del movimiento obrero cubano*, [ANDERLE ÁDÁM: *A kubai munkásmozgalom korai korszaka*], pp. 17–32. GYÖRGY KUKOVECZ: *Demokracia, antiimperialismo y antifascismo en la política de los comunistas cubanos (1935–1944)*, [KUKOVECZ GYÖRGY: *Demokracia, antiimperializmus, antifaszizmus a kubai kommunisták politikájában (1935–1944)*], pp. 33–46. CARLOS DEL TORO: *Los problemas fundamentales del pueblo cubano en „La historia me absolvera”*, [CARLOS DEL TORO: *Kuba alapvető problémái „A történelem fel fog menteni” című műben*], pp. 47–52. ZOLTÁN KOLLÁR: *Sobre las bases economicas de la revolution cubana (Contradicciones en la Economia Cubana en los años 1950)*, [KOLLÁR ZOLTÁN: *A kubai forradalom gazdasági alapjáról (Ellentmondások a kubai gazdaságban az 1950-es években)*], pp. 53–65.

Tom. LXIX. (1981): SZÁNTÓ IMRE: *A katolikus népművelés Magyarországon 1711–1848*, [IMRE SZÁNTÓ: *Die katholische Volksbildung in Ungarn 1711–1848*], pp. 3–14. TÓTH SÁNDOR: *Török stratégia a tizenöt éves háborúban 1593–1606*, [SÁNDOR TÓTH: *The Turkish Strategy in the Fifteen Years' War 1593–1606.*], pp. 15–41.

Tom. LXX. (= *Studia mediaevalia historiae universalis X.*, Középkori egyetemes történeti tanulmányok X.) (1981): VARGA ILONA: *Államigazgatás a 17. századi Oroszországban*, [ILONA VARGA: *Staatsverwaltung im 17-ten Jahrhundert in Russland*], pp. 3–18. BOROSY ANDRÁS: *Vélemények a kora-feudális fejedelmi kíséretéről*, [ANDRÁS BOROSY: *Ansichten über den frühfeudalen Gefolgschaft*], pp. 19–39.

Tom. LXXI. (1982): OLAJOS TERÉZ: *Adatok és feltevések Theophylaktos Simokattés pályafutásáról*, [TERÉZ OLAJOS: *Données et hypothèses sur la carrière de Théophylacte Simocatta*], pp. 3–12. TÓTH SÁNDOR: *Megjegyzések Toynbee magyar őstörténeti koncepciójához*, [SÁNDOR TÓTH: *Remarques sur la conception de préhistoire hongroise de A. Toynbee*], pp. 13–19. KRISTÓ GYULA: *Sírhelyekre vonatkozó adatok korai okleveleinkben*, [GYULA KRISTÓ: *Données relatives aux sépultures dans nos chartes pré-médiévales*], pp. 21–28. MAKK

FERENC: *A XII. századi főúri csoportok értékeléséhez*, [FERENC MAKK: *A l'appréciation des luttes de groupes seigneuriaux au XIIe siècle*], pp. 29–35. PETROVICS ISTVÁN: *Volt-e Szegeden bencés apátság?* [ISTVÁN PETROVICS: *Y avait-il une abbaye bénédictine à Szeged?*], pp. 37–43. ROKAY PÉTER: *Maróti János Szeged környéki birtokai*, [PÉTER ROKAY: *Les propriétés de János Maróti aux environs de Szeged*], pp. 45–49.

Tom. LXXII. (= *Studia historiae universalis recentis et recentissimi aevi VII.*, Új- és legújabbkori egyetemes történeti tanulmányok VII.) (1982): A. SAJTI ENKŐ: *Katonai közigazgatás és nemzetiségpolitika a Délvidéken, 1941. április*, [ENIKŐ SAJTI: *Military Administration and Policy towards National Minorities in the Southern Region of Hungary, April 1941*], pp. 3–32. KÖVÉR LAJOS: *Batsányi János Napóleonnak szánt államelméleti munkája 1809-ből*, [LAJOS KÖVÉR: *L'ouvrage sur la théorie d'état créé en 1809 par János Batsányi destiné à Napoléon*], pp. 33–46.

Tom. LXXIII. (= *Studia Latinoamericana XII.*, Latin-amerikai tanulmányok XII.) (1982): ÁDÁM ANDERLE: *Conciencia nacional y continentalismo en América Latina en la primera mitad del siglo XX*, [ANDERLE ÁDÁM: *Nemzet tudat és kontinentalizmus Latin-Amerikában a XX. század első felében*], pp. 3–16. IVAN HARSÁNYI: *El nacimiento del régimen político de la dictadura de Franco*, [HARSÁNYI IVÁN: *A francóizmus politikai rendszerének keletkezése*], pp. 17–30. GYULA HORVÁTH: *Tendencias políticas en México y la constitución de 1917*, [HORVÁTH GYULA: *Politikai irányzatok Mexikóban és az 1917-es alkotmány*], pp. 31–44.

Tom. LXXIV. (1984): SZÁNTÓ IMRE: *Szeged az 1848–1849-es szabadságharc alkonyán*, [IMRE SZÁNTÓ: *Szeged am Abend des Freiheitskrieges von 1848–49*], pp. 3–25. RÁKOS ISTVÁN: *Gazdasági és társadalmi viszonyok a szőregi uradalomban Szeged zálogbirtoklása idején (1781–1831)*, [ISTVÁN RÁKOS: *Die ökonomischen und sozialen Verhältnisse auf dem Gut Szőreg zwischen 1781 und 1831*], pp. 27–48.

Tom. LXXV. (1983): TÓTH SÁNDOR: *A fehér és fekete magyarok kérdéséhez*, [SÁNDOR TÓTH: *Sur le problème des Hongrois „blancs” et „noirs”*], pp. 3–9. SZEGFÜ LÁSZLÓ: *Szent Gellért családjáról*, [LÁSZLÓ SZEGFÜ: *Sur la famille de saint Gérard*], pp. 11–18. KAPITÁNYFY ISTVÁN: *Magyar–bizánci kapcsolatok Szent László és Kálmán uralkodásának idején*, [ISTVÁN KAPITÁNYFY: *Relations hungaro-byzantines sous le règne de saint Etienne et de Coloman*], pp. 19–28. KRISTÓ GYULA: *Új adatok és régi vélekedések Csák Mátéről*, [GYULA KRISTÓ: *Données récentes et anciennes hypothèses sur Máté Csák*], pp. 29–34. BLAZOVICH LÁSZLÓ: *Sorsfordulók Dózsa felkelése idején Békés megyében*, [LÁSZLÓ BLAZOVICH: *Reirements de fortune lors de la jacquerie de Dózsa dans le comitat Békés*], pp. 35–41. TIMÁR PÉTER: *Az egyházlátogatási jegyzőkönyvekről*, [PÉTER TIMÁR: *Sur les procès-verbaux des visites pastorales*], pp. 43–47.

Tom. LXXVI. (= *Studia mediaevalia historiae universalis XI.*, Középkori egyetemes történeti tanulmányok XI.) (1983): BÉLA CZÜTH: *Die Rolle des Volkes zur Zeit der Belagerung des Orleans durch Attila (Juni d. J. 451) (Vita s. Aniani, 3, 10)*, [CZÜTH BÉLA: *A nép szerepe Orleans Attila általi ostroma idején (451. jún.)*; *Vita s. Aniani, 3, 10*], pp. 3–10. CSERNUS SÁNDOR: *A nemzetközi kapcsolatok rendszerének átalakulása Nyugat-Európában a 15. század elején*, [SÁNDOR CSERNUS: *La transformation des relations internationales en Europe de l'ouest au debut du XVe siècle*], pp. 11–23. PATAKY MÁRTA: *A kereskedelmi utak fejlődése*

Oroszországban és Afanaszij Nyikityin útteleirása, [МАРТА ПАТАКИ: Равнение торговых путей в России и „Хождение за три моря” Афанасия Никитина], pp. 25–38. (ALEKSZANDER GONTAR): *Kiadványok a forradalom előtti Oroszország történetéhez (Bibliográfiai útmutató)*, [(ALEKSZANDER GONTAR): *Szpravocsnjiki po isztorii dorevoljucionnoj Rosszii (Bibliograficseszki ukazatel)*], pp. 39–41.

Tom. LXXVII. (= Studia Latinoamericana XIII., Latin-amerikai tanulmányok XIII.) (1983): ANDERLE ÁDÁM: *Wittman Tibor emlékére*, p. 5. KRISTÓ GYULA: *Wittman Tibor, a tanár és a kolléga*, [GYULA KRISTÓ: *Tibor Wittman el profesor y el colega*], pp. 9–11. MAKKAI LÁSZLÓ: *Wittman Tibor tudományos életműve*, [LÁSZLÓ MAKKAI: *La obra científica de Tibor Wittman*], pp. 13–19. VARGA ILONA: *Szibéria a 17. századi orosz gazdaságban*, [ILONA VARGA: *Siberia en la economía Rusa del siglo XVII.*], pp. 23–30. ANDERLE ÁDÁM: *Allamfejlődés és nemzeti kérdés Spanyolországban*, [ÁDÁM ANDERLE: *Desarrollo histórico del Estado y cuestión nacional en España*], pp. 31–41. J. NAGY LÁSZLÓ: *Spanyolország és Észak-Afrika a 16. században (Adalékok a spanyol-török küzdelem történetéhez a Mediterránumban)*, [LÁSZLÓ J. NAGY: *España y África del Norte en el siglo XVI. (Aportes para la historia de las luchas español-turcas en el Mediterráneo)*], pp. 43–54. ZOMBORI ISTVÁN: *Központosítás és abszolutizmus a 16. századi Spanyolországban*, [ISTVÁN ZOMBORI: *Centralización y absolutismo en España del siglo XVI*], pp. 55–67. TIMÁR ZSUZSANNA: *Az aztékok misztikus-háborús világlépe*, [ZSUZSANNA TIMÁR: *La visión místico-guerrera de los aztecas*], pp. 71–85. TÓTH ÁGNES: *Viták a latin-amerikai encomienda és hacienda közötti kapcsolatról, illetve kontinuitásról*, [ÁGNES TÓTH: *Polémicas acerca de la continuidad de la encomienda y la hacienda de América Latina*], pp. 87–93. HORVÁTH GYULA: *A szervezett munkásság és a mexikói forradalom (A „vörös” zászlóaljok kérdéséhez)*, [GYULA HORVÁTH: *El proletariado organizado y la revolución mexicana*], pp. 95–108. H. SZABÓ SÁRA: *A pozitívizmus Braziliában*, [SÁRA H. SZABÓ: *El positivismo en el Brasil*], pp. 109–119. KUKOVECZ GYÖRGY: *Az agrárkérdés a kubai politikai harcokban (Az 1930–1952 közötti korszak néhány vonása)*, [GYÖRGY KUKOVECZ: *La cuestión agraria en las luchas políticas en Cuba (algunos rasgos de la época 1930–1952)*], pp. 121–139. SZILÁGYI ISTVÁN: *A Nemzetbiztonság Doktrínája és a Geopolitika a chilei fasiszta rendszer ideológiájában*, [ISTVÁN SZILÁGYI: *La doctrina de seguridad nacional y la geopolítica en la ideología del régimen fascista de Chile*], pp. 141–151. TOMBOR ILDIKÓ: *A történettudomány Dr. Franciáról*, [ILDIKÓ TOMBOR: *La historiografía sobre Dr. Francia*], pp. 155–167. SZLIVA LÁSZLÓ: *Mexikó gazdasági és társadalmi struktúrája a porfirato idején (1876–1911)*, [LÁSZLÓ SZLIVA: *La estructura económica y social de México en el porfirato (1876–1911)*], pp. 169–179.

Tom. LXXVIII. (1984): SZÁNTÓ IMRE: *Keszthely úrbéri viszonyai a Festeticsek földesurasága idején 1739–1848*, [IMRE SZÁNTÓ: *Die urbarialen Verhältnisse in Keszthely zur Zeit der Gutsherrschaft der Festetics Familie 1739–1848*], pp. 1–59.

Tom. LXXIX. (= Studia Latinoamericana, XIV. Latin-amerikai tanulmányok, XIV.) (1985): ÁDÁM ANDERLE: *Prólogo*, [ANDERLE ÁDÁM: *Előszó*], p. 3. GYULA KRISTÓ: *Tibor Wittman: El profesor y el colega*, [KRISTÓ GYULA: *Wittman Tibor, a tanár és a kolléga*], pp. 5–7. JOSÉ-GENTIL DA SILVA: *A propos de la formation du Brésil: les femmes en étaient aussi*, [JOSÉ-GENTIL DA SILVA: *Brazília kialakulásával kapcsolatban: a nők szerepe*], pp.

9–25. MARIA LUIZA MARCÍLIO: *Population et force de travail dans une économie agraire en transformation. La province de São Paulo, a la fin de l'époque coloniale*, [MARIA LUIZA MARCÍLIO: *Népszerűség és munkaerő egy átalakulóban lévő agrárgazdaságban. São Paulo a gyarmati korszak végén*], pp. 27–35. MAGNUS MÖRNER: *La rebellion de Túpac Amaru desde una nueva perspectiva*, [MAGNUS MÖRNER: *A Túpac Amaru felkelés új nézőpontból*], pp. 37–48. FEDERICO BRITO FIGUEROA: *La emancipación nacional y la guerra de clases y castas*, [FEDERICO BRITO FIGUEROA: *A nemzeti felszabadítás és az osztályok és fajok háborúja*], pp. 49–68. MANFRED KOSSOK: *Unidad y diversidad en la historia de la América española. El caso de la Independencia*, [MANFRED KOSSOK: *Egység és különbözőség Spanyol-Amerika történetében: a függetlenség esete*], pp. 69–81.

Tom. LXXX. (1985): GAÁL ENDRE: *A szegedi munkásság 1905–1906. évi harca a politikai jogokért*, [ENDRE GAÁL: *Der Kampf der Arbeiterschaft von Szeged um die Politischen Rechte in den Jahren 1905–1906*], pp. 3–24. HEGYI ANDRÁS: *Szeged mezőgazdasága az első világháború utáni években. A Nagyatádi-féle földreform*, АНДРАШ ХЕДЬИ: *Сельское Хозяйство города Ссгед в мировой вгодах после первой войны. Земельная реформа министра Надьатди Сабо Иштвана*], pp. 25–41. WOLFGANG NEUGEBAUER: *Az osztrák nemzeti tudat fejlődéséről*, [WOLFGANG NEUGEBAUER: *Über die Entwicklung des österreichischen Nationalbewusstseins*], pp. 43–54.

Tom. LXXXI. (= *Studia historiae universalis recentis et recentissimi aevi VIII.*, Új- és legújabbkori egyetemés történeti tanulmányok VIII.) (1985): A. SAJTI ENIKÓ: *Magyar–horvát határtárgyalások és lakosságcsere kudarca (1941–1944)*, [ENIKÓ A. SAJTI: *The Failure of the Hungarian–Croatian Border Negotiations and Population Exchange (1941–1944)*], pp. 3–18. LAGZI ISTVÁN: *Evakuáció vagy hazatérés? A politikai harc kezdetei a magyarországi lengyel katonai táborokban*, [ISTVÁN LAGZI: *Evakuierung oder Heimkehr? Anfänge der politischen Tätigkeit in den polnischen Lagern in Ungarn*], pp. 19–33.

Tom. LXXXII. (1985): MAKK FERENC: *Kiknek az élén állott Levente? (Egy konstantinoszi hely értelmezéséhez)*, [FERENC MAKK: *A la tête de qui se trouvait Levente? (A l'interprétation d'un endroit de Constantin)*], pp. 3–9. KRISTÓ GYULA: *A fekete magyarok és a pécsi püspökség alapítása*, [GYULA KRISTÓ: *Les Hongrois Noirs et la fondation de l'évêché de Pécs*] pp. 11–17. SZEGFÜ LÁSZLÓ: *Szent Gellért prédikációi*, [LÁSZLÓ SZEGFÜ: *Les prédications de Saint Gerard*], pp. 19–29. TÓTH SÁNDOR: *Levente és András*, [SÁNDOR TÓTH: *Levente et André*], pp. 31–36. JÁNOSI MONIKA: *Gondolatok az Admonti kódexből hiányzó kapitulumokról*, [MONIKA JÁNOSI: *Réflexions sur les articles qui manquent dans le codex d'Admont*], pp. 37–51. ELTER ISTVÁN: *Magyarország Idrīsī földrajzi művében (1154)*, [ISTVÁN ELTER: *La Hongrie dans la géographie descriptive d'Idrīsī (1154)*], pp. 53–63.

Tom. LXXXIII. (1986): TÓTH SÁNDOR: *A magyar fejedelmi méltóság öröklődése*, [SÁNDOR TÓTH: *La succession de la dignité princière hongroise*], pp. 3–9. SZEGFÜ LÁSZLÓ: *Kortörténeti problémák Gellért püspök Deliberatiójában és legendáiban*, [LÁSZLÓ SZEGFÜ: *Problèmes historiques dans Deliberatio et dans les légendes d'évêque Gérard*], pp. 11–21. JÁNOSI MONIKA: *Az első un. esztergomi zsinati határozatok keletikezésének problémái*, [MONIKA JÁNOSI: *Les problèmes de la naissance des décrets conciliaires du premier concile nommé d'Esztergom*], pp. 23–30. ALMÁSI TIBOR: *A beregi egyezmény megkötésének dip-*

lomáciai mozzanatai, [T(IBOR) ALMÁSI: *Les phases diplomatiques de la conclusion de l'accord de Bereg*] pp. 31–40. KRISTÓ GYULA: *Az 1332–1337. évi pápai tizedjegyzék és az erdélyi románság létszáma*, [GY(ULA) KRISTÓ: *Le registre de la dîme ecclésiastique de 1332–1337 et l'effectif des Roumains en Transylvanie*], pp. 41–51.

Tom. LXXXIV. (1987): B. TÓTH ÁGNES: *A gepidák települési képe a Tisza–Maros–Körös közén*, [B. TÓTH ÁGNES: *L'image de l'habitat des Gépides la région des rivières Tisza–Maros–Körös*], pp. 3–9. KRISTÓ GYULA: *Árpád fejedelem-utódai*, [GY(ULA) KRISTÓ: *Les successeurs-souverains d'Árpád*], pp. 11–21. TÓTH SÁNDOR: *Kabarok és fekete magyarok*, [SÁNDOR TÓTH: *Khazars et Hongrois noirs*], pp. 23–29. MAKK FERENC: *Megjegyzések Salamon és I. Géza történetéhez*, [FERENC MAKK: *Remarques sur l'histoire de Salamon et Géza Ier*], pp. 31–44. FONT MÁRTA: *Szemponatok III. Béla halicsi hadjáratainak kronológiájához*, [MÁRTA FONT: *Remarques sur la chronologie des campagnes de Béla III en Galicie*], pp. 45–50. ALMÁSI TIBOR: *A Siralmas ének kézirati hagyományának néhány problémája*, [TIBOR ALMÁSI: *Quelques problèmes de la tradition manuscrite de la Complainte*], pp. 51–57.

Tom. LXXXV. [Studia historiae universalis recentis et recentissimi aevi IX., Új- és legújabbkori egyetemes történeti tanulmányok IX.] (1987): A. SAJTI ENIKŐ: *Nemzettudat és jugoszlávizmus*, [ENIKŐ A. SAJTI: *National Consciousness and Yugoslavism*], pp. 3–10. ÁRPÁS KÁROLY: *Az észt nemzeti megújulási mozgalom korszakolásának kérdéséhez*, [KÁROLY ÁRPÁS: *To the Question of the Esthonian National Regeneration Movement's Periodization*], pp. 11–17. SERFŐZŐ ZOLTÁN: *A világgazdasági válság hatása Romániában. A Romániai Kommunista Párt 1928–1931 között*, [ZOLTÁN SERFŐZŐ: *The Effect of the Universal Economic Slump on Roumania. The Roumanian Communist Party between 1928–1931*], pp. 19–34. ALBIN GŁOWACKI: *A háború utáni Lengyelország képe a „Nowe Widnokregi” (Új Látóhatár) hasábjain (1941–1944)*, [ALBIN GŁOWACKI: *The Image of Postwar Poland in „Nowe Widnokregi” (New Horizons) 1941–1944*], pp. 35–45. PAWEŁ CHMIELEWSKI: *A népi demokrácia születésének történeti körülményei Európában (1944–1945)*, [PAWEŁ CHMIELEWSKI: *The Historical Origins of the People's Democracies in Europe between 1944–1945*], pp. 47–56. RIGÓNÉ PÉTER IRÉN: *Fejezetek a haza: nemzetiségi oktatás történetéből a népi demokratikus átalakulás első éveiben (1944–1946)*, [IRÉNE P. RIGÓ: *Passages from Hungary's History of National Education during the Transformation Years of the People's Democratic System (1944–1946)*], pp. 57–68.

Tom. LXXXVI. (1988): PETROVICS ISTVÁN: *„Új” források a kunok keresztény hitre térítéséről?* [(STVÁN) PETROVICS: *„Nouvelles” sources sur la Christianisation des coumans?*], pp. 3–7. ALMÁSI TIBOR: *Megjegyzések Rogerius magyarországi méltóságviseléséhez*, [T(IBOR) ALMÁSI: *Remarques sur les fonctions de Rogerius en Hongrie*], pp. 9–14. KOSZTA LÁSZLÓ: *Adalékok a székesegyházi alsó papság XIII–XIV. századi történetéhez*, [L(ÁSZLÓ) KOSZTA: *Contributions a l'histoire du bas-clerge aux XIIIe et XIVe siècles*] pp. 15–26. KRISTÓ GYULA: *Károly Róbert első felesége*, [GY(ULA) KRISTÓ: *La première femme de Charles Robert*], pp. 27–30. TÓTH SÁNDOR LÁSZLÓ: *Megjegyzések a „szulejmáni ajánlathoz”, (A török porta magyarországi politikája, 1526–1529)*, [S(ÁNDOR) L(ÁSZLÓ) TÓTH: *Remarques sur la „proposition de Soliman” (La politique de la Porte ottomane en Hongrie, 1526–1529)*], pp. 31–39.

Tom. LXXXVII. (1989): PELYACH ISTVÁN: *Egy elmulasztott várostrom tanulságai (Az aradi vár „ostroma” 1849 januárjában)*, [I(STVÁN) PELYACH: *Die Lehren einer versäumten Burgbelagerung. (Die Belagerung der Burg Arad im Januar 1849)*], pp. 3–21. DEÁK ÁGNES: *Eötvös József nemzet-értelmezése és nemzetiség-politikai koncepciója az 1850-es évek első felében*, [Á(GNES) DEÁK: *Auffassung des Begriffs der Nation durch József Eötvös und seine Konzeption über die Nationalitätenpolitik in der ersten Hälfte der 1850er Jahre*], pp. 23–35. SZABÓ P. CSABA: *A vasutas presztizs születése*, [P. Cs(ABA) SZABÓ: *Die Geburt des Prestiges der Eisenbahner*] pp. 37–52.

Tom. LXXXVIII. (= *Studia mediaevalia historiae universalis XII., Középkori egyetemes történeti tanulmányok XII.*) (1989): SÁNDOR CSERNUS: *Mutation de l'historiographie française et élargissement de son horizon au XVe siècle. Un exemple: „Les affaires de Hongrie”*, [CSERNUS SÁNDOR: *Átalakulási folyamatok a XV. sz-i francia történetírásban és a látókor kitágulása. Egy példa: „Magyarország ügyeiről”*], pp. 3–18. JUDIT FODOR: *La teoría política Española del siglo XVI y la legislación de las Indias*, [FODOR JUDIT: *A XVI. századi spanyol politikai gondolkodás és az indiák törvényhozása*], pp. 19–33. SÁNDOR LÁSZLÓ TÓTH: *The „Price Revolution” in the Ottoman Empire at the End of the Sixteenth Century*, [TÓTH SÁNDOR LÁSZLÓ: *Az „árforradalom” a XVI. század végi oszmán birodalomban*], pp. 35–48. ÁDÁM ANDERLE: *Sublevaciones campesinas en Europa Centro-Oriental en los siglos XVI–XVII: observaciones metodológicas*, [ANDERLE ÁDÁM: *Parasztmozgalmak Közép- és Kelet-Európában a XVI–XVII. században: Módszertani megjegyzések*], pp. 49–59.

Tom. LXXXIX. (*Studia historiae universalis recentis et recentissimi aevi X., Új- és legújabbkori egyetemes történeti tanulmányok X.*) (1989): *Preface* (ENIKŐ A. SAJTI), [Előszó (A. SAJTI ENIKŐ)], pp. 5–6. LAJOS KÖVÉR: *Le témoignage des prisonniers de guerre français sur leur quotidienne en Hongrie (1793–1794)*, [KÖVÉR LAJOS: *A francia hadifoglyok írásai magyarországi hétköznapjaikról (1793–1794)*], pp. 7–18. ENIKŐ A. SAJTI: *The Hungarian National Minority in Yugoslavia after 1945 (A Historical Sketch)*, [A. SAJTI ENIKŐ: *A jugoszláviai magyarok 1945 után (Történelmi vázlat)*], pp. 19–27. LAJOS PÁNDI: *Portugal, 1974: Fall of the Colonial Dictatorship*, [PÁNDI LAJOS: *Portugália, 1974: a kolonialista diktatúra bukása*], pp. 28–43. GYÖRGY KUKOVECZ: *The Church and the Social Challenges in Modern Cuba*, [KUKOVECZ GYÖRGY: *Az egyház és a társadalmi kihívások a modern Kubában*], pp. 44–60.

Tom. XC. (1990): KORDÉ ZOLTÁN: *A magyarországi besenyők az Árpád-korban*, [ZOLTÁN KORDÉ: *Les pechenegues de Hongrie a l'époque des Árpád*], pp. 3–21. MAKK FERENC: *Megjegyzések I. András történetéhez* [FERENC MAKK: *Remarques sur l'histoire d'Andre Ier*], pp. 23–41. KRISTÓ GYULA: *A nagyobbik és a Hartvik-féle István-legenda szövegkapcsolatához*, [GYULA KRISTÓ: *Remarques sur le rapport de texte des legendes d'Etienne, de la plus grande legende et de la legende de Hartvik*], pp. 43–62. SENG TORU: *Adalékok az 1236. évi magyar-osztrák kapcsolattörténethez*, [TORU SENG TORU: *Contributions a l'histoire des rapports Hungaro-Autrichiens de 1236*], pp. 63–73. HAJNÓCZI GÁBOR: *Az ideális és az utópisztikus város problémája (Filarete: Sforzinda)*, [GÁBOR HAJNÓCZI: *Le probleme de la ville ideale et utopiste (Filarete: Sforzinda)*], pp. 75–81.

Tom. XCI. [= *Studia mediaevalia historiae universalis XIII.*, Középkori egyetemes történeti tanulmányok XIII.], (1990): ANDERLE ÁDÁM: *Forradalom a centrumban–felkelés a periferián? – A korai polgári forradalmak kora: 1450–1650–*, [ÁDÁM ANDERLE: *Revolution in the Center – Uprising at the Periphery? – The Age of Early Bourgeois Revolutions: 1450–1650–*], pp. 3–15. VARGA BEÁTA: *Őnálló Ukrajna?–Orosz-szovjet és ukrán interpretációk a Hmelnycikj-felkelésről*, [BEÁTA VARGA: *Independent Ukraine?–Russian-Soviet and Ukrainian Interpretations of the Khmelnytsky Uprising*], pp. 17–43.

Tom. XCII. (1991): MAKK FERENC: *Néhány megjegyzés a Kálmán-ági királyok külpolitikájához*, [FERENC MAKK: *Quelques remarques sur la politique extérieure des rois de la branche de Coloman*], pp. 3–15. KORDÉ ZOLTÁN: *A székelyek a XII. századi elbeszélő forrásokban*, [ZOLTÁN KORDÉ: *Les sicules dans les sources narratives du XIIe siècle*], pp. 17–24. KRISTÓ GYULA: *Őt pondust fizetők és várhospesek*, [GYULA KRISTÓ: *Hospes de château et ceux qui payaient cinq pondus*], pp. 25–35. ZSÓTÉR RÓZSA: *Megjegyzések IV. László király itineráriumához*, [RÓZSA ZSÓTÉR: *Remarques sur l'itinerarium du roi Ladislav IV.*], pp. 37–41. PETROVICS ISTVÁN: *Megjegyzések Telegdi Csanád egri püspökké szentelése kapcsán*, [ISTVÁN PETROVICS: *Remarques relatives à l'intronisation de Csanád Telegdi à l'épiscopat d'Eger*], pp. 43–50. TÓTH SÁNDOR LÁSZLÓ: *A szulejmáni „ideálkép” formálódása a 15 éves háború időszakában*, [LÁSZLÓ SÁNDOR TÓTH: *La formation de „l'idéal” de Soliman au cours de la guerre de 15 ans*], pp. 51–58. LELE JÓZSEF: *Megjegyzések II. Rákóczi Ferenc 1711 februári Lengyelországba történt távozásához*, [JÓZSEF LELE: *Remarques sur le départ de François Rákóczi II pour la Pologne en février 1711.*], pp. 59–75.

Különszám [a] III. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus (Szeged, 1991. augusztus 12–16.) tiszteletére (1991): MAKK FERENC: *Szent István és Bulgária*, [FERENC MAKK: *Saint Stephen and Bulgaria*], pp. 3–8. ALMÁSI TIBOR–KOSZTA LÁSZLÓ: *Bánca István biboros (1205 k.–1270). Életrajzi vázlat*, [TIBOR ALMÁSI–LÁSZLÓ KOSZTA: *Cardinal István Bánca (circa 1205–1270). A Biographical Outline*], pp. 9–18. KRISTÓ GYULA: *Németek és latinok együttes szereplése a magyar krónikákban*, [GYULA KRISTÓ: *Joint Actions of Germans and Latins as depicted in the Hungarian Chronicles*], pp. 19–24. HAJNÓCZI GÁBOR: *A XV. századi itáliai építészeti traktátusok a korabeli Magyarországon*, [GÁBOR HAJNÓCZI: *15th Century Architectural Treatises in the Contemporary Hungary*], pp. 25–31. SEBŐK FERENC: *Angol-magyar kapcsolatok a mohácsi vész időszakában*, [FERENC SEBŐK: *English-Hungarian Relations at the Time of the Battle of Mohács*], pp. 33–39. TÓTH SÁNDOR LÁSZLÓ: *Megjegyzések az 1596-os szultáni hadjárat magyarországi útvonalához*, [SÁNDOR LÁSZLÓ TÓTH: *Some Remarks on the Route of the Ottoman Army in 1596*], pp. 41–49. KUKOVECZ GYÖRGY: *A pétervárad csata Potosi krónikájában*, [GYÖRGY KUKOVECZ: *The Battle of Pétervárad in the Chronicle of Potosí*], pp. 51–57. KÖVÉR LAJOS: *Egy francia hadifogoly magyarországi feljegyzései (1793–1795)*, [LAJOS KÖVÉR: *The Notes of a French Prisoner of War in Hungary (1793–95)*], pp. 59–64. ANDERLE ÁDÁM: *Az 1848/49-es magyar emigráció Latin-Amerikában. Új adatok*, [ÁDÁM ANDERLE: *New Data Concerning Hungarian Immigration to Latin-America 1848–49*], pp. 65–71. DEÁK ÁGNES: *Az 1868-as nemzetiségi törvény osztrák szemmel*, [ÁGNES DEÁK: *The Nationality Act of 1868 in Hungary from an Austrian Point of View*], pp. 73–80. SOÓS KATALIN: *Katonalevelek az olasz frontról 1915–1917*, [KATALIN

Soós: *A Soldier's Letters from the Italian Front 1915–17*], pp. 81–89. GICZI ZSOLT: *Evangélikus teológusok külföldi tanulmányai a két világháború között*, [ZSOLT GICZI: *Study Trips of Lutheran Churchmen in Foreign Countries between the two World Wars: A Review*], pp. 91–97. A. SAJTI ENIKŐ: *A jugoszláviai Magyar Párt megalakulása és részvétele az 1925-ös választásokon*, [ENIKŐ A. SAJTI: *The Formation of the Hungarian Party in Yugoslavia and its Involvement in the 1925 Elections*], pp. 99–108. LAGZI ISTVÁN: *Néhány adat a magyarországi lengyel kultúra történetéhez (1939–1944)*, [ISTVÁN LAGZI: *Additional Data Concerning Polish Culture in Hungary (1939–44)*], pp. 109–117. CSIKÓS ZSUZSA: *Magyar szervezetek Argentínában 1945 után*, [ZSUZSA CSIKÓS: *Hungarian Organizations in Argentina after 1945*], pp. 119–125. BELÉNYI GYULA: *Magyar-szlovák lakosságcsere és a német nemzetiségű lakosság kitelepítése az alföldi agrárvárosokban*, [GYULA BELÉNYI: *The Hungarian-Slovak Population Exchange, and the Resettlement of the German Population in the Agricultural Towns of the Great Hungarian Plain*], pp. 127–133. PÁNDI LAJOS: *Egy portugáliai magyar száműzött: Horthy Miklós*, [LAJOS PÁNDI: *A Hungarian Exile in Portugal: Miklós Horthy*], pp. 135–142.

Tom. XCIII. (1991): GICZI ZSOLT: „Szent Gellért köszönti Szent Istvánt” (*A Szent Jobb 1938-as szegedi útja*), [ZSOLT GICZI: „Saint Gerald greets Saint Stephen” (*The Saint Right in Szeged in 1938*)], pp. 3–17. SERFŐZŐ LAJOS: „Megszülettem, elvegyültem, kiváltam...” (*A népi tehetségmentés történetéhez*), [LAJOS SERFŐZŐ: „I came into being, mingled with the crowd, separated from them...” (*To the History of the Peasant Talent Rescue*)], pp. 19–25. BELÉNYI GYULA: *Terület- és településfejlesztési politika Magyarországon 1950–1952*, [GYULA BELÉNYI: *Regional- and Settlement Policy in Hungary between 1950 and 1952*], pp. 27–46.

Tom. XCIV. [Studia Latinoamericana XV., Latin-amerikai tanulmányok XV.] (1992): EÖRDÖGH ISTVÁN: *A crise religiosa no Brasil no período 1852–1861 e as tendências de reforma de dom Antônio Joaquim de Mello, bispo de São Paulo*, [EÖRDÖGH ISTVÁN: *Az 1852–1861. közti brazíliai valláspolitikai válság és Antônio Joaquim de Mello São Paulo-i megyéspüspök pasztorális reformtörekvései*], pp. 3–61.

Tom. XCV. (1992): [Studia historiae universalis recentis et recentissimi aevi XI., Új- és legújabbkori egyetemes történeti tanulmányok XI.] LAJOS KÖVÉR: *La figure de Jacques Roux dans l'historiographie de la Révolution*, [KÖVÉR LAJOS: *Jacques Roux alakja a forradalom történetírásában*], pp. 5–12. ISTVÁN LAGZI: *Les écoles de l'emigration Polonaise (1939–1944). Quelques données de l'histoire des écoles primaires et secondaires polonaises en Hongrie*, [LAGZI ISTVÁN: *A lengyel emigráció iskolái (1939–1944). Adatok a magyarországi lengyel elemi és középiskolák történetéhez*], pp. 13–34. LÁSZLÓ J. NAGY: *La Tunisie sous l'occupation Allemande (1942–1943)*, [J. NAGY LÁSZLÓ: *Tunézia a német megszállás idején (1942–1943)*], pp. 35–41. LAJOS PÁNDI: *Die Stabilisierung des demokratischen Systems in Portugal (1975–1978)*, [PÁNDI LAJOS: *A demokratikus rendszer stabilizálódása Portugáliában (1975–1978)*], pp. 43–64. MICHAEL L. SMITH: *The Revision of Social-Democracy, Nazism and Anti-Bolshevism in Western Europe, 1933–1945*, [MICHAEL L. SMITH: *A szociáldemokrácia revíziója; nácizmus és antibolszevizmus Nyugat-Európában (1933–1945)*], pp. 65–83. JACEK WALICKI: *Jewish Deputies in the Legislative Sejm of the Second Polish Republic 1919–1922*, [JACEK WALICKI: *Zsidó képviselő a második lengyel köztársaság tör-*

vényhozásában 1919–1922]), pp. 85–105. PRZEMYSŁAW ŻURAWSKI VEL GRAJEWSKI: *Problems of the Ukrainian National Minority in Poland in the Years 1919–1923*, [PRZEMYSŁAW ŻURAWSKI VEL GRAJEWSKI: *Az ukrán nemzeti kisebbség problémái Lengyelországban az 1919–1923-as években*], pp. 107–119.

Tom. XCVI. (1992): JÁNOSI MONIKA: *A Szent László kori zsinati határozatok keletkezéstörténete*, [MONIKA JÁNOSI: *The Origins of the Saint Ladislaus Synod Decisions*], pp. 3–11. MAKK FERENC: *Megjegyzések a Szent László korabeli magyar–bizánci kapcsolatok történetéhez*, [FERENC MAKK: *Comments of the History of Byzantine-Hungarian Relations during the Reign of Saint Ladislaus*], pp. 13–24. KRISTÓ GYULA: *Aba Sámuel és Károly Róbert családi kapcsolatairól*, [GYULA KRISTÓ: *On the Family Relationships of Samuel Aba and Charles Robert*], pp. 25–30. KOSZTA LÁSZLÓ: *A pozsegai káptalan nevében kiállított hamis és gyanús oklevelek 1353 előtt*, [LÁSZLÓ KOSZTA: *Forged and Suspicious Documents Issued by the Chapter of Pozsega before 1353*], pp. 31–37. ALMÁSI TIBOR: *Néhány Árpád-kori oklevél emléke 1327. évi okiratokban*, [TIBOR ALMÁSI: *Relics of Árpád-era Documents in Records Dating from 1327*], pp. 39–46. SEBŐK FERENC: *Új törekvések a Jagelló-kori rendiség kutatásában a XX. század elején*, [FERENC SEBŐK: *New Approaches in Research into Jagiello-era Estatism at the Beginning of the 20th Century*], pp. 47–53. HAJNÓCZI GÁBOR: *Centrum és periferia. (Társadalomkép és városalaprajz a XV–XVI. századi itáliai építészetelméletben)*, [GÁBOR HAJNÓCZI: *Centre and Periphery. (Social Image and City Layout in 15th–16th Century Architectural Theory in Italy)*], pp. 55–62. PIHURIK JUDIT: *Politikai tanulmány vagy vádirat? Néhány gondolat Bethlen István 1944-es Emlékiratáról*, [JUDIT PIHURIK: *Political Essay or Indictment? Reflections on István Bethlen's Memoirs from 1944*], pp. 63–71.

Tom. XCVII. (1993): PELYACH ISTVÁN: *Damjanich János zászlóaljparancsnoki kinevezése és szervező tevékenysége 1848 nyarán*, [ISTVÁN PELYACH: *Die Ernennung von János Damjanich zum Major und Bataielonskommandanten, und seine Militärische Organisations-tätigkeit*], pp. 3–20. DEÁK ÁGNES: *Kit illet ismerni nagyjaink közül Angliában 1861-ben?* [ÁGNES DEÁK: *Wen sollte Man in England von unseren Großen im Jahre 1861 kennen?*], pp. 21–33. SZABÓ PÁL CSABA: *Megértés és megengedés. Beszélgetés a századeleji Magyarországon*, [CSABA PÁL SZABÓ: *Verständnis und Akzeptation. Das Gespräch an der Jahrhundertwende in Ungarn*], pp. 35–46. SOÓS KATALIN: *1956 és Ausztria*, [KATALIN SOÓS: *1956 und Österreich*], pp. 47–59.

Tom. XCVIII. (1993): TÓTH SÁNDOR LÁSZLÓ: *A magyarok „etelközi honfoglalása”*, [TÓTH, SÁNDOR LÁSZLÓ: *La „conquête du pays d'Etelköz” des hongrois*], pp. 3–14. KRISTÓ GYULA: *Keán, Szent István király ellenfele*, [GYULA KRISTÓ: *Keán, adversaire du roi Saint Étienne*], pp. 15–28. MAKK FERENC: *Adalék a II. Géza-kori aranypecsét használatához*, [MAKK, FERENC: *Contributions à l'usage de la bulle d'or de l'époque de Géza II*], pp. 29–35. KOSZTA LÁSZLÓ: *Az 1306-os pécsi püspökválasztás. Megjegyzések a pécsi püspökség 14. század eleji archontológiájához*, [KOSZTA, LÁSZLÓ: *L'intronisation de l'évêque de 1306. Remarques sur l'archontologie du XIVe siècle de l'évêché de Pécs*], pp. 37–51. LELE JÓZSEF: *Erdély és a török haditervek 1593–94-ben*, [LELE, JÓZSEF: *La Transylvanie et les plans militaires turcs en 1593–94*], pp. 53–64.

Tom. XCIX. (= *Studia mediaevalia historiae universalis XIV.*, Középkori egyetemes történeti tanulmányok XIV.) (1995): CSERNUS SÁNDOR: *Történelem és fikció: Magyarországi Károly úr regénye*, [SÁNDOR CSERNUS: *Histoire et fiction: Le Roman de Messire Charles de Hongrie*], pp. 5–29. GALAMB GYÖRGY: *A molnár, az inkvizítor és a történész. (Megjegyzések Carlo Ginzburg népi kultúrával kapcsolatos nézeteihez)*, [GYÖRGY GALAMB: *The Miller, the Inquisitor and the Historian (Some Notes on Carlo Ginzburg's Works on the Popular Culture)*], pp. 31–39. SZÁNTÓ RICHÁRD: *Beda Venerabilis földrajzi szemléletének néhány eleme*, [RICHÁRD SZÁNTÓ: *Some Elements of the Geographical Views of Bede the Venerable*], pp. 41–51. VARGA BEÁTA: *I. Péter adminisztratív reformjai a közép- és felsőfokú igazgatásban*, [BEÁTA VARGA: *Die administrative Reformen von Peter I.*], pp. 53–64. ZIMONYI ISTVÁN: *Az eurázsiai steppe nomádjai és szomszédai*, [ISTVÁN ZIMONYI: *The Nomads of the Eurasian Steppe and their Neighbours*], pp. 65–76.

Tom. C. (1999): GAÁL ENDRE: *A Szegedi Tudományegyetem Acta Historica I–C. számainak története*, [ENDRE GAÁL: *History of the Acta Historica of Szeged University Tomus I–C.*] pp. 1–62.

AZ ACTÁK KIMUTATÁSA TANSZÉKENKÉNT

A Tanszékcsoport illetőleg Intézet közös kiadványa: Különszám, C.

Középkori Magyar Történeti Tanszék: III., XI., XII., XVI., XVIII., XXI., XXVI., XXIX., XXXVI., XXXVIII., XXXIX., XL., XLIV., XLVII., XLVIII.; LI., LV., LVIII., LXI., LXII., LXV., LXVI., LXVII., LXIX., LXXI., LXXIV., LXXV., LXXVIII., LXXXIII., LXXXVI., XCII., XCVIII.

Középkori Egyetemes Történeti Tanszék: V., VII., X., XIII., XV., XVII., XXII., XXXIV., LXIV., LXX., LXXVI., LXXXVIII., XCI., XCIX.

Latin-Amerika Története Tanszék (belefoglalva a Latin-amerikai tanulmányok füzeteit is): XXIV., XXVIII., XXXII., XXXV., XLI., XLVI., LII., LVI., LIX., LXIII., LXVIII., LXXIII., LXXVII., LXXIX., XCIV.

Új- és Legújabbkori Egyetemes Történeti Tanszék: IX., XIV., XX., XXVII., XXXI., XLIII., XLV., XLIX., LIII., LXXII., LXXXI., LXXXV., LXXXIX., XCV.

Új- és Legújabbkori Magyar Történeti Tanszék: I., II., IV., VI., VIII., XIX., XXIII., XXV., XXX., XXXIII., XXXVII., XLII., L., LIV., LVII., LX., LXXX., LXXXVII., XCIII., XCVII.

Történeti Segédtudományi Tanszék: LXXXII., LXXXIV., XC., XCVI.

KÖTETSZERKESZTŐK NÉVMUTATÓJA

- Anderle Ádám LXXIII., LXXVII., LXXIX., LXXXVIII., XCI., XCIV.
A. Sajti Enikő LXXXIX., XCV.
Csatári Dániel LXXII., LXXIV., LXXXI., LXXXV.
Gaál Endre C.
Galamb György XCIC.
Gyimesi Sándor LII., LVI., LIX., LXIII., LXIV., LXVIII., LXX., LXXVI.
Karácsonyi Béla III., XI., XII., XVI., XVIII., XXI., XXVI., XXXVI., XXXIX.
Kristó Gyula XLIV., XLVIII., LV., LXVI., LXVII., LXXI., LXXV., LXXVIII., LXXXIII.,
LXXXVI., XCII., XCVIII.
Makk Ferenc LXXXII., LXXXIV., XC., XCVI.
Mérei Gyula I., II., IV., VI., VIII., XIX., XXIII., XXV., XXX., XXXIII., XXXVII., XLII., L.,
LIV., LXVII., LX.
Serfőző Lajos LXXX., LXXXVII., Különszám, XCIII.
Soós Katalin XCVII.
Szántó Imre XXIX., XXXVIII., XL., XLVII., LI., LVIII., LXI., LXII., LXV., LXIX.
Székely Lajos IX., XIV., XX., XXVII., XXXI., XLIII., XLV., XLIX., LIII.
Tóth Sándor László C.
Wittman Tibor V., VII., X., XIII., XV., XVII., XXII., XXIV., XXVIII., XXXII., XXXIV.,
XXXV., XLI., XLVI.

SZERZŐK NÉVMUTATÓJA

A nevek utáni számok azt tüntetik fel, hogy az illetőnek az *Acta Historica* Tomus I–C. között hányadik kötetében jelent meg munkája. Társ szerzők esetében az egyes szerzők neveit külön-külön mutatóztuk. A zárójelbe tett ő betű (ő) azt jelenti, hogy az adott kötetben kizárólag csak e szerző munkáját (vagy munkáit) publikálták.

Almási Tibor LXXXIII., LXXXIV., LXXXVI., Különszám, XCVI.

Anderle Ádám XXVIII., XXXV. (2 tanulmány), XLVI., LII. (ő), LIX., LXIII. (2 tanulmány), LXVIII., LXXIII., LXXVII., LXXIX., LXXXVIII., XCI., Különszám.

Árpás Károly LXXXV.

A. Sajti Enikő LIII., LXXII., LXXXI., LXXXV., LXXXIX. (2 tanulmány), Különszám.

Bánkuti Imre II.

Belényi Gyula Különszám, XCIII.

B. Kovács Erzsébet II.

Blazovich László LXXV.

Borosy András LXX.

B. Tóth Ágnes–Tóth Ágnes

Chmielewski, Paweł LXXXV.

Czúth Béla LXXXVI.

Csernus Sándor LXXVI., LXXXVIII., XCIX.

Csikós Zsuzsa Különszám

Deák Ágnes LXXXVII., Különszám, XCVII.

Elter István LXXXII.

Eördögh István XCIV. (ő)

Figuroa, Federico Brito LXXIX.

Fodor Judit LXXXVIII.

F. Font Márta LXVII., LXXXIV.

Gaál Endre I., VIII. (ö), XIX., XXIII. (ö), XXV. (ö), XXX, XLII. (ö), L. (ö), LX. (ö), LXXX., C. (ö).

Galamb György XCIX.

Giczi Zsolt Különszám, XCIII.

Głowacki, Albin LXXXV.

Gontar, Alexander LXXVI.

G. Soós Katalin-Soós Katalin

Gulya Károly I., IX., XX. (ö), XXXI. (ö), XLIII. (ö)

Gulyás András LIX., LXIII.

Gyimesi Sándor LIX.

Hajnóczy Gábor XC., Különszám, XCVI.

Harsányi Iván LXXIII.

Hegyi András XLV. (ö), XLIX. (ö), LIII., LXXX.

Horváth Gyula LXXIII., LXXVII.

H. Szabó Sára LXXVII.

H. Tóth Imre LXXXVIII.

Jánosi Monika LXXXII., LXXXIII., XCVI.

J. Nagy László LXXVII., XCV.

Kapitánffy István LXXV.

Karácsonyi Béla XVI. (ö), XXVI., XXXVI.

Kerekes György LIX.

Kollár Zoltán LIX., LXVIII.

Kordé Zoltán XC., XCII.

Kossok, Manfred LXXIX.

Kosztai László LXXXVI., Különszám, XCVI., XCVIII.

Köpösdí Vera IV. (ö)

Kövér Lajos LXXII., LXXXIX., Különszám, XCV.

Kristó Gyula XVIII. (ö), XXI. (ö), XXXVI., XL., XLIV., XLVIII., LV. (ö), LVIII., LXVI.,

LXVII., LXXI., LXXV., LXXVII., LXXIX., LXXXII., LXXXIII., LXXXIV., LXXXVI.,

LXXXVIII., XC., XCII., Különszám, XCVI., XCVIII.

Kukovecz György LXVIII., LXXVII., LXXXIX., Különszám

Kulcsár Péter III. (ö), XII. (ö)

Lagzi István LXXXI., Különszám, XCV.

Lele József XCII., XCVIII.

Lipták Dorottya LVII.

Macera, Pablo XXXIV.
Makk Ferenc XL., XLIV., XLVIII., LXII., LXVI., LXVII. (2 tanulmány), LXXI., LXXXII.,
LXXXIV., XC., XCII., Különszám, XCVI., XCVIII.
Makkai László LXXVII.
Marcílio, Maria Lujza LXXIX.
Medzibrodzsky Endre X.
Mérei Gyula XXX., XXXVII. (ö)
Mörner, Magnus LXXIX.
M. Tóth Erzsébet I.

Neugebauer, Wolfgang LXXX.

Olajos Terézia LVIII., LXVI., LXVII., LXXI.

Pándi Lajos LXXXIX., Különszám, XCV.
Pataky Márta LXXXVI.
Pelyach István LXXXVII., XCVII.
Petrovics István LXVI., LXVII., LXXI., LXXXVI., XCII.
Pihurik Judit XCVI.

Rákos István XLVII. (ö), LXII., LXV., LXXIV.
Rigóné Péter Irén LXXXV.
Rokay Péter LXXI.

Sebők Ferenc Különszám, XCVI.
Serfőző Lajos VI. (2 tanulmány), XIX., LIV. (ö), LVII., XCIII.
Serfőző Zoltán LXXXV.
Silva, José-Gentil da XXVIII., LXIV., LXXIX.
S. Kiss Erzsébet XXXIX. (ö)
Smith, Michael L. XCV.
Soós Katalin [I., VI.: G. Soós Katalin] I., VI., XXVII. (ö), XXXIII., Különszám, XCVII.

Szabó Pál Csaba LXXXVII., XCVII.
Szántó Imre XXIX. (ö), XXXVIII. (ö), XL., LI. (ö) LVIII. LXI. (ö), LXII., LXV., LXIX.,
LXXIV., LXXVIII. (ö)
Szántó Richárd XCIX.
Székely Lajos IX., XIV.
Szegefi László XL., XLIV., XLVIII., LXVI., LXVII., LXXXV., LXXXII., LXXXIII.
Szilágyi István LXXVII.
Szliva László LXXVII.

Timár Péter LXXV.
Timár Zsuzsanna LXXVII.

Tombor Ildikó LXXVII.
Toro, Carlos del LXVIII.
Toru, Senga XC.
Tóth Ágnes [LXXXIV.-től B. Tóth Ágnes] LXVIII., LXXVII., LXXXIV.
Tóth Sándor [LXXXVI.-tól Tóth Sándor László] LXIX., LXXI., LXXV., LXXXII.,
LXXXIII., LXXXIV., LXXXVI., LXXXVIII., XC., XCII., Különszám, XCVIII.
Tóth Sarolta XI. (ö)
Trenard, Louis XIII.

Varga Beáta XCI., XCIX.
Varga Ilona XVII., XXII., XXXV., XLI., XLVI., LVI. (ö), LXIV., LXX., LXXVII.
Vass István XIV.
Villalpando, R. Abelardo LXIII.
Walicki, Jacek XCV.
Wittman Tibor V. (ö), VII. (ö), X. (2 tanulmány), XIII., XV. (2 tanulmány) (ö), XVII., XXII.
(3 tanulmány), XXIV. (2 tanulmány) (ö), XXVIII., XXXII. (2 tanulmány) (ö), XXXIV.
(ö), XXXV., XLI. (2 tanulmány), XLVI.

Zaszenker, N. E. XXXIII.
Zimonyi István XCI.
Zombori István LXXVII.

Zurawski vel Grajewski, Przemysław XCV.
Zsótér Rózsa XCII.

Szerzői név feltüntetése nélkül 3 írás: XLVI. (e füzetben 2), LXIII.

Endre Gaál

HISTORY OF ACTA HISTORICA
TOMUS I–C. OF SZEGED UNIVERSITY

This study sets out to describe the history of the publication titled „Acta Historica” between 1957 and 1995. This series is published by the departments belonging to the History Institute of the university. The present study also deals with the forerunners of the current Acta Historica series, namely those Acta publications issued between 1924 and 1949, which included scholarly articles on history. From the middle of the 1950's the university expanded its Acta Publication activity, the financial and personal pre-conditions changed for the better. The first set of rules concerning Acta publication was drawn up during the summer of 1956. Following these rules the Tomus I. of Acta Historica was published in 1957, thanks to the efforts of Gyula Mérei, who was then head of the History Institute. The editorial board also included Béla Karácsonyi, Lajos Székely, later Tibor Wittman. According to the set of rules concerning Acta publication the authors, lectors and other contributors did not receive any payment for their work, but they were entitled to fifty offprints of their studies, respectively. The aim of these Actas was to promote establishing scholarly relations with domestic and foreign universities and to consolidate the already existing ties. They also provided opportunities for young scholars to publish their results.

The temporary set of rules drawn up in 1963 allowed to pay an extraordinarily small, rather symbolic fee to the contributors, authors, lectors, editors, and translators. My tasks, which had been fulfilled since 1957, expanded in this way: I was also responsible for calculating the amount of payment for each study, which was made possible with the help of a schedule included in the temporary set of rules.

The rules drawn up in 1963 assigned certain tasks of Acta publication to the departments of the History Institute. The Rector's office gradually gave up the acquisition of printing permission from the Publishing Inspectorate and also surrendered the process of print ordering. This became valid according to the new Acta rules drawn up in 1965, and these rules remained in force until 1977.

The characteristic features of the Actas published by the different departments of the History Institute can clearly be seen since the beginning of the 1970's. The Actas of the Department of Hungarian Medieval History publish studies and source publications dealing with Hungarian pre-history, the Landtaking, the eras of the Árpád and Angevin kings, the issues of the fight against the Ottoman conquerors, the crisis of feudalism in Hungary and the period up to the revolution of 1848. They also include studies about regional and local history. Scholars of Hungarian medieval history have published several articles on historical auxiliary sciences, too. Since 1984 the Department of Historical Auxiliary Sciences has functioned as an independent unit and it has already published more Actas.

The Department of Modern and Contemporary Hungarian History focuses on publishing studies dealing with modern social and political history as well as source publications. They also publish articles on the ideas of historiography and local history. The latter concentrates on the historical issues of Szeged and the region surrounding it from 1848 up to the present day.

The Department of Universal Medieval History, which also deals with the traditional issues of Western European history (revolution of prices in the 16th century, revolution in the Netherlands, history of czarist Russia), started an independent series within the Acta series titled „Studies on the History of Latin-America”. The latter mainly concentrated on shedding light on the issues of making the nation in the case of the people living in the Andes, on the progressive movements and certain issues of the Spanish colonial empire's buildup and its dissolution. In the 1980's scholars dealing with issues of Spanish history managed to organize an independent department, which keeps on publishing its own studies concerning Spanish history in the red-covered „Studies on Latin-American History” series.

The Department of Modern and Contemporary Universal History publishes studies about the outstanding figures of the great French revolution, about the historical issues of national minorities living in Hungary and Central Europe, and lately they have published several articles about the political development in the Mediterranean. Some members of the department have also concentrated on regional and urban history and the results of their research have been published in the Acta series.

The political changes having taken place in Hungary in 1989–90 brought about a change in the scope of research, especially in the case of early modern and modern history: certain historical issues which had been impossible to treat in the time of the former political system came to the forefront of interest and they have found their way into the Actas of the Departments concerned.

The volumes of Acta Historica were printed by the printing press of Szeged, initially with linotype setting and relief printing, since 1972 with monotype setting and relief printing. This traditional way of printing our Actas, which were steadily growing in size, could only occasionally be ordered since the end of the 1980's. Because of our financial difficulties we had to resolve to the cheaper technique of word processing and offset printing. Our Actas are now printed by the lately modernised JATEPRINT, the printing press of the university.

In the volumes of Acta Historica I–C. 293 studies have been published written by 102 authors and edited by 16 editors. The Department of Hungarian Medieval and Early Modern History has published the most volumes, 32 in all. 28 of the 100 Acta volumes are written in different foreign languages (with summaries in Hungarian), while the studies written in Hungarian were published with summaries in different foreign languages. The full size of the 100 volumes together with the separate volume published in honour of the International Congress on Hungaryology held in Szeged in 1991 is 548 sheets.

The present survey volume contains an index of authors, an index of titles of studies, an index of editors and an index of distribution of the 101 volumes among the different departments of the History Institute.

Since 1972 studies published in Acta Historica have been abstracted and indexed in the international bibliographical journal „Historical Abstracts”. Hence our publication could gain further international acknowledgement beyond the already existing one and could become a part of international scholarly achievements.

TARTALOM

Az előzmények	3
Az Acta Historica az 1965. évi egyetemi Acta-szabályzatig	7
Actáink az 1972. évi fordulópontig	13
Tanszékeink Actái az 1970–1980-as években	17
Újabb fejlemények, összegzés	23
Felhasznált források, irodalom	29
Mutatók	31
A József Attila Tudományegyetem Acta Historica kiadványának I–C. számú Tomusai	33
Az Acták kimutatása tanszékenként	51
Kötetszerkesztők névmutatója	52
Szerzők névmutatója	53
Summary	57

Készítette a JATEPress

6722 Szeged, Petőfi Sándor sugárút 30–34.

Felclős kiadó: Dr. Tóth Sándor László tanszékvezető

Felclős vezető: Szőnyi Etelka kiadói főszerkesztő

Méret: B5, példányszám: 300, munkaszám: 182/1999.